

Ville Eerikäinen

NÄKÖKULMIA VERKOSSA TOIMIVAN TYÖPAJAN KEHITTÄMISEEN

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogikoulutus

Marraskuu
2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä	Tutkinto	Aika
Ville Eerikäinen	Yhteisöpedagogi (AMK)	Marraskuu 2018
Opinnäytetyön nimi		69 sivua 2 liitesivua
Näkökulmia verkossa toimivan työpajan kehittämiseen		
Toimeksiantaja		
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia. Digillä duuniin! -hanke.		
Ohjaaja		
Sari Miettinen		
Tiivistelmä		
Syrjäseuduilla asuminen voi tehdä nuorten elämästä eriarvoista. Palveluiden ja julkisen liikenteen puuttuminen vaikeuttaa yhteiskunnan toimintoihin osallistumista ja lisää syrjäytymisriskiä. Digitaalisten, verkossa toimivien palveluiden kehittäminen nähdään yhtenä ratkaisuna palveluiden saavutettavuuden lisäämiseksi. Digillä duuniin! -hankkeen yhtenä toimenpiteenä on verkossa toimivan nuorten työpajan kehittäminen. Nuorten arjenhallintaa, opiskelu- ja työelämävalmiuksia sekä sosiaalista vahvistumista tukevan työpajatoiminnan nähdään ehkäisevän nuorten syrjäytymistä. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin nuorten näkökulmia verkossa toimivan työpajan kehittämiseen. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena teemahaastattelemalla kuutta eteläsavolaista nuorta kevään 2018 aikana. Tavoitteena oli kuulla nuoria heille tarkoitetun palvelun kehittämisessä sekä tuottaa Digillä duuniin! -hankkeelle verkossa toimivan työpajan kehittämistyössä hyödynnettävää tietoa. Tutkimuksessa hankittiin tietoa siitä, millaista sisältöä ja ohjausta nuoret kokevat tarvitsevansa, mikäli heille tarjottaisiin työpajatoimintaa verkossa. Tutkimuksessa hyödynnettiin hankesuunnitelmaa sekä olemassa olevaa tietoa syrjäseutunuorista, työpajoista ja verkko-ohjauksesta. Tuloksista ilmeni, että nuorten edellytykset osallistua työpajatoimintaan verkossa ovat pääosin hyvät ja nuorten suhtautuminen ajatukseen verkossa toimivasta työpajasta oli suurimmaksi osaksi myönteistä, vaikka verkon kautta tapahtuva ohjaus ei nuorten mielestä voikaan täysin korvata fyysistä paikallaoloa työpajoilla. Verkossa toimiva työpaja näyttäytyy tutkimuksen nuorille monipuolista sisältöä tarjoavana, elämäntilanteen mukaan joustavana keinona pysyä mukana työpajatoiminnassa. Verkossa toimivan työpajan ohjauksen tulisi olla aktiivista ja reaaliaikaista. Ohjaajan ammattitaito sekä kiinnostus omaa tehtäväänsä ja ohjattavia nuoria kohtaan koettiin tärkeäksi. Sosiaalisen kanssakäymisen ja ryhmätoiminnan sisällyttäminen toimintaan sekä tekniikan ja tietoturvan toimivuus ovat myös nuorten mukaan tärkeitä verkossa toimivassa työpajassa.		
Asiasanat		
työpajat, syrjäytyminen, verkko-ohjaus, digitalisaatio		

Author	Degree	Time
Ville Eerikäinen	Bachelor of Humanities, Youth Work and Civic Activity	November 2018
Thesis title		
Perspectives in development of online youth workshop.		69 pages 2 pages of appendices
Commissioned by		
South-Eastern Finland University of Applied Sciences. Youth Research and Development Centre Juvenia. Digital applications in youth employment services -project		
Supervisor		
Sari Miettinen,		
Abstract		
Living in rural areas may increase inequality in life of young people: lack of public services and public transportation can make it difficult to join actions provided by society and increase the risk of social exclusion or marginalization. Development of digital online services is seen as a solution for increasing the accessibility of services. Developing online youth workshop service is one of operations in Digital Applications in youth employment services -project. Supporting youth at their control of everyday life, social empowerment and readiness for working life and studies, youth workshops are seen as a prohibitive factor of marginalization. This thesis was made to research young people`s perspectives in development of online youth workshop. This thesis is qualitative research based on thematic interviews of six young people from south Savo region. The goal of thesis was involve and hear young people in development of service and provide information about be exploited in Digital Applications in youth employment services -project. Research has been made to answer following questions: What kind of content and what kind of guidance young people feel they need in online youth workshop. Projekt Plan and exisiting information of web-councelling and youth workshops are utilized in this thesis. Results of research showed that qualifications for participating online youth workshop are mostly good, but some individuals thought that they need technical guidance to achieve necessary skills for online working. The attitude for idea of workshop service provided online was mostly positive, even if the interviewees thought that online guidance cannot replace face to face contact or physical presence at the youth workshops. Online youth workshop was seen as a service, which can provide versatile content. It was also seen flexible way to stay included in workshop service in varying life situations. Online guidance in workshop should be active and it should happen in real time. Workmanship, interest for the mission and interest in people are essential features for online coach. Including social interaction and group work to online workshop is important. It is also important that technical execution and information security are taken into account in developing online youth workshop.		
Keywords		
digitalization, youth workshops, marginalization, online guidance		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	SYRJÄSEUTUNUORET.....	7
2.1	Syrjäseutu.....	7
2.2	Nuorten elämä ja palvelut syrjäseuduilla.....	9
2.3	Hyvinvointi ja syrjäytyminen.....	11
3	TYÖPAJATOIMINTA.....	13
3.1	Nuorten työpajat.....	13
3.2	Nuorten työpajatoiminnan taustaa.....	14
3.3	Työpajapedagogiikka.....	17
3.4	Valmennus työpajoilla.....	20
3.5	Työpajapedagogiikka valmennuksessa.....	21
3.6	Työpajatoiminnan vaikutus.....	23
4	OHJAUS VERKOSSA.....	25
4.1	Ohjauksen ja verkko-ohjauksen määrittelyä.....	25
4.2	Verkossa olevia ohjauspalveluita.....	28
5	VERKOSSA TOIMIVA TYÖPAJA.....	30
5.1	Digillä duuniin! -hanke.....	30
5.2	Verkossa toimivan nuorten työpajan kehittäminen.....	31
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	34
6.1	Tutkimuksen kohde ja tutkimuskysymykset.....	34
6.2	Tutkimusote ja aineistonkeruu.....	35
6.3	Aineiston analysointi.....	37
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	39
7.1	Nuorten edellytykset verkossa toimimiseen.....	39
7.2	Nuorten ajatuksia verkossa toimivasta työpajasta.....	40
7.3	Verkossa toimivan työpajan sisältö.....	43
7.4	Ohjaus verkossa toimivassa työpajassa.....	46

7.5	Nuorten epäilykset verkossa toimivasta työpajasta	51
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	52
8.1	Tulosten pohdinta	52
8.2	Tutkimuksen laatu ja luotettavuus.....	58
8.3	Opinnäytetyö prosessina	60
8.4	Jatkotutkimusehdotukset	61

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Väestön ja talouselämän siirtyminen kaupunkialueille on heikentänyt Suomen syrjäseuduilla asuvien hyvinvointia viimeisten vuosikymmenien aikana. Työpaikkojen, palveluiden ja harrastusmahdollisuuksien puuttuminen ovat tehneet monista syrjäseuduista muuttotappioalueita, joissa suuri osa asukkaista on vanhempaa väestöä. Nuoret ja työikäiset muuttavat usein työn ja koulutuksen perässä muualle. Nuoria jää kuitenkin asumaan kotipaikkakunnalleen pitkistä välimatkoista ja palveluiden puuttumisesta aiheutuvasta eriarvoisuudesta huolimatta. Palveluiden puuttuminen tai vaikeudet niiden pariin pääsyssä lisäävät syrjäytymisen riskiä. Alueellisiin erityispiirteisiin onkin kiinnitettävä huomiota hyvinvointia ja työllisyyttä edistäviä palveluita suunniteltaessa. Pitkien välimatkojen takana asuville nuorille internet ja digitaaliset palvelut ovat tärkeitä.

Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja on Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Nuorisotalon tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian Digillä duuniin! -hanke. Hankkeessa kehitetään erityisesti syrjäseuduilla asuvien nuorten työllisyyspalveluita digitaalisia menetelmiä hyödyntäen. Nuorten arjenhallintaa, opiskelu- ja työelämävalmiuksia sekä sosiaalista vahvistumista tukeva, syrjäytymistä ehkäiseväksi koettu työpajatoiminta on yksi kehitettävistä asioista: hankkeessa toteutetaan kokeilu verkon välityksellä toimivasta nuorten työpajasta. (Digillä duuniin! -hanke 2018).

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda nuorten tarpeita ja näkökulmia näkyväksi ja tuottaa hankkeen kehittämistyötä hyödyttävää tietoa siitä, millaista ohjausta ja millaista sisältöä nuoret kokevat verkossa toimivassa työpajassa tarvitsevansa. Nuorille tarkoitettujen digitaalisten palveluiden parissa työskentely ja osallistuminen niiden kehittämiseen on tulevaisuudessa yhä suurempi osa yhteisöpedagogien työtä. Myös nuorten mukanaolo heille suunnattujen palveluiden kehittämisessä on tärkeää. Verkossa toimivasta työpajasta ei ole aiempia tutkimuksia. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa hyödynnän olemassa olevaa tietoa syrjäseutunuorista, työpajatoiminnasta sekä verkko-ohjauksesta. Tutkimuksen aineisto koostuu kuudesta teemahaastattelusta.

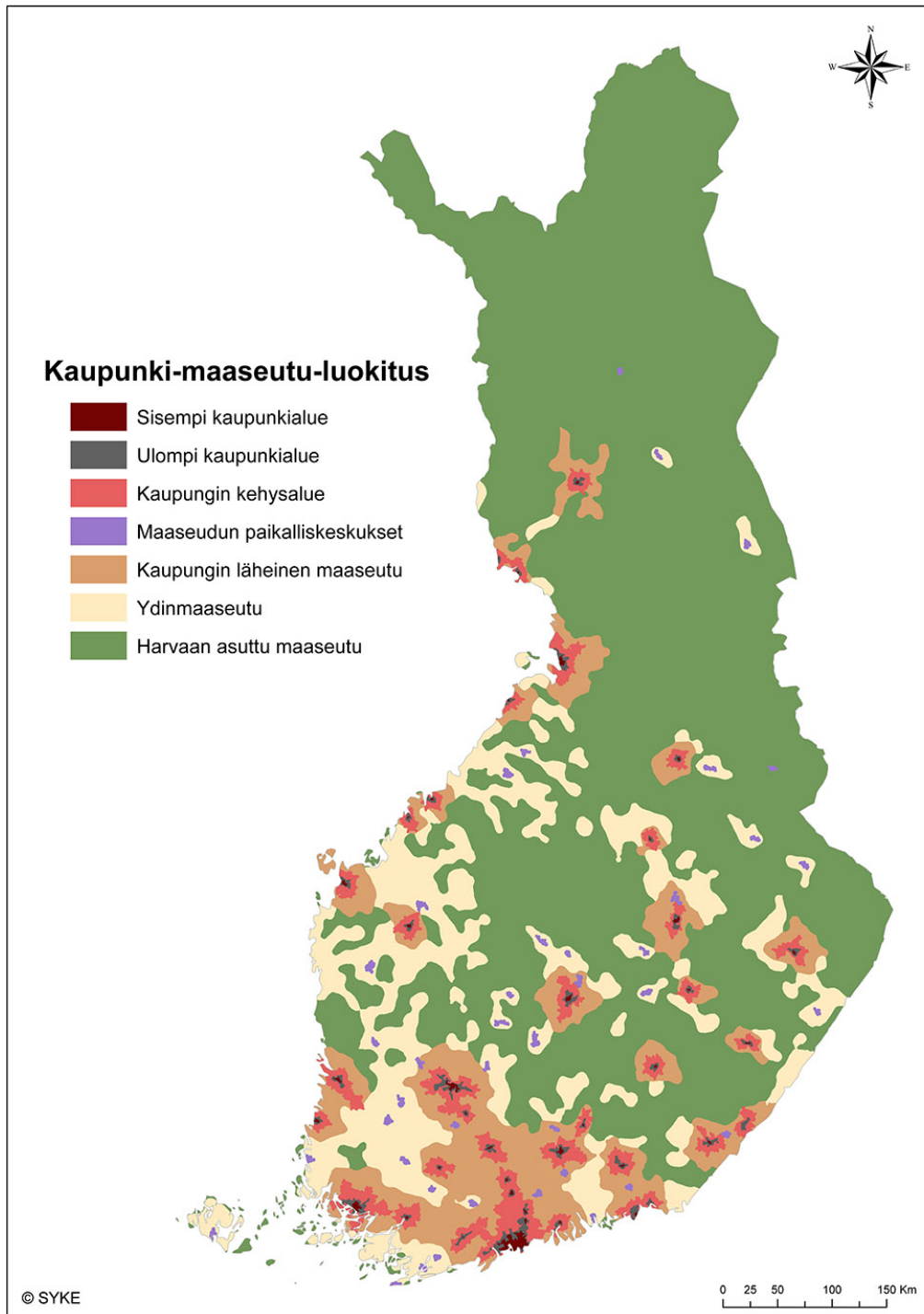
2 SYRJÄSEUTUNUORET

2.1 Syrjäseutu

Syrjäseutuja ovat kaupungeista pitkien välimatkojen päässä sijaitsevat alueet. Niistä on aikojen saatossa käytetty useaa eri nimitystä: periferia, reuna-alue, kehitysalue, muuttotappioalue, tyhjenevä alue ja raja-alue. Tuuva-Hongiston ym. (2016, 31) mukaan ne ovat leimautuneet tietynlaisiksi takapajuloiksi ja niihin liitetään mielikuvia syrjäytyneisyydestä sekä syrjäisyydestä. (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 31.)

Nykyään iso osa Suomea on harvaan asuttua maaseutua (kuva 1.) eli syrjäseutua, jossa tilastojen mukaan elinolot ovat heikoimmat. Kaupunkien lähellä olevien alueet hyötyvät kaupunkikeskusten elinvoimasta ja sieltä käydään töissä kaupungeissa ja ydinmaaseudulla puolestaan on alkutuotantoa ja teollisuutta tuomassa työtä ja hyvinvointia. Harvaan asutuilla maaseuduilla väestö ikääntyy ja vähenee. Alueilla on paljon työttömyyttä eikä tulotaso ole kovinkaan korkea. Taajamien välissä on laajoja asumattomia alueita. Harvaan asutulla maaseudulla asuu vain noin 300 000 Suomalaista, mikä on kuusi prosenttia koko väestöstä. Nuorista siellä asuu vain kolme prosenttia. (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 22–23.)

Heikkilän ja Kainulaisen (2000, 489) mukaan Väestön ja elinkeinoelämän kehittymisen sekä alueellisten erojen kehittyminen hyvinvoinnissa voidaan katsoa olevan seurausta aluepolitiikan muuttumisesta Suomessa. Aluepolitiikalla ei ole tasoitettu globalisaation ja taloudellisen vapautumisen alueellisia vaikutuksia. Sen vuoksi työpaikat, väestö sekä infrastruktuuri ovat sijoittuneet markkinoiden sanelemien ehtojen mukaan. 1990-luvun lama kasvatti alueiden hyvinvointieroja kurittaen erityisen rajusti jo valmiiksi taloudellisesti heikompia alueita. (Heikkilä & Kainulainen 2000, 489.)

Kuva 1. Kaupunki-maaseutu-luokitus (Suomen ympäristökeskus 2017).

Syrjäseutujen kehityssuuntaa voi pitää huolestuttavana, sillä kaupunkien tarjoamien harrastusmahdollisuuksien puuttuminen sekä sosiaali- ja terveystal-veluiden vähentyminen estävät syrjäseuduille suuntautuvan muuttoliikkeen lisääntymistä. Erityisenä huolenaiheena on huoltosuhteen heikentyminen, sillä vanhuksista, eläkeläisistä ja työttömistä koostuvan niin sanotun passiiviväes-tön määrä on suuri suhteessa työtä tekevään väestöön. (Hartikainen 2016, 39.)

2.2 Nuorten elämä ja palvelut syrjäseuduilla

Syrjäseutunuoria ovat luvussa 2.1 kuvatussa kaltaisilla alueilla, syrjäseuduilla asuvat alle 29-vuotiaat henkilöt. Syrjäisten alueiden ajatellaan usein yhteiskunnallisessa keskustelussa ja palveluita suunniteltaessa olevan vain vanhojen ihmisten asuinpaikkoja, mutta niillä elää kuitenkin joukko nuorisotutkimuksen ja tavanomaisten nuorten ohjaustoimenpiteiden näkökulmasta huomaamattomaksi jääneitä nuoria. Osa näistä nuorista elää kaksoisperiferiassa, mikä tarkoittaa kaukana suurista asutuskeskuksista olevan maantieteellisen reunan alueen sisällä olevaa harvaan asuttua maaseutua. Ronkaisen (2013, 12) mukaan kuntaliitosten seurauksena syrjäseuduilla asuvat nuoret saattavat tilastoissa näkyä esimerkiksi keskisuuren kaupungin asukkaina ja heillä oletetaan virheellisesti olevan sen mukaiset palvelut saatavillaan. (Armila 2016a, 9,11; Ronkainen 2013, 12.)

Pitkät välimatkat ovat keskeinen syrjäseuduilla asuvien nuorten elämään vaikuttava asia. Syrjäytymisriski lisääntyy, kun yhteiskunnan toimintoihin, kuten koulutukseen, työelämään tai vaikkapa nuorisolle tarkoitettuihin palveluihin liittyminen on pitkien välimatkojen vuoksi ongelmallista. Harvaan asuttujen alueiden palvelutarpeiden muuttumista pohditaan nuorten sijaan usein vain vanhusväestön näkökulmasta. Palveluverkoston mahdollinen puuttuminen tekee syrjäseutunuorten asemasta eriarvoista, esimerkiksi julkisen liikenteen puuttuminen voi olla osallisuuden mahdollisuuksia rajoittava ja sen vuoksi syrjäyttävä tekijä. Liikkumismahdollisuuksien puuttuessa myös harrastusmahdollisuudet voivat olla vähäiset. (Eriksson 2016a, 7–8,16; Tuuva-Hongisto 2016, 13.) Myös mahdollinen peruspalveluiden puuttuminen vaikuttaa syrjäseutunuorten elämään: poliisin puuttuminen lisää turvattomuuden tunnetta ja terveydenhuollon palveluiden keskittyminen kaupunkeihin on nuorten omastakin mielestä järjetöntä. (Eriksson 2016b, 54)

Syrjäseutunuorten elämää leimaa palvelujen niukkuus ja riippuvuus vanhempien avusta. Koulutusmahdollisuuksien puuttuminen kotikylältä aiheuttaa sen, että koulunkäynti edellyttää joko muuttamista tai liikkumiseen liittyvien ongel-

mien ratkaisemista, mihin tarvitaan usein lähipiirin tukea. Etenkin toisen asteen koulutukseen osallistukseen on usein muutettava toiselle paikkakunnalle. Nuorisotiloilla käyminen voi niin ikään olla hankalaa tai mahdotonta välimatkojen vuoksi ja edellyttää jonkin kyydin saamista paikalle. Myös Syrjäseutujen terveyskeskusten palvelut voivat olla riittämättömiä ja nuoren täytyy hoitoa saadakseen hankkiutua omatoimisesti kaupungin palveluiden ääreen, mikä voi olla vaikeaa. Myös shoppailu tapahtuu usein vanhempien kanssa, eikä spontaaneihin kaupoissa pistäytymisiin ole samanlaisia mahdollisuuksia kuin kaupunkien nuorilla. (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 54–58, 99.)

Nuoret viettävät syrjäseuduilla suuren osan vapaa-ajastaan kotonaan, eikä kavereiden kanssa oleskelu tai kavereiden luona kyläily ole yleistä. Kavereiden puuttuminen lähistöltä onkin huomionarvoisin asia syrjäseutunuorten vapaa-ajanvietossa. Ohjattuihin harrastuksiin osallistuminen voi olla välimatkojen vuoksi hankalaa. On myös tavallista, että vapaa-aikaa yleensäkin on vähän, sillä kouluaikana matkojen kulkemiseen käytetty aika vie siitä huomattavan osan. Erikssonin (2016a, 17) mukaan mobiilipalvelut ja internet ovat erityisen merkityksellisiä syrjäseutunuorille. Kuten muuallakin, myös syrjäseuduilla asuvat nuoret viettävät paljon aikaa internetissä. Verkossa pelaaminen ja älypuhelimet ovat tärkeä osa vapaa-aikaa. Yhteydenpito ja kaverisuhteiden ylläpito ja erityisesti pojilla pelaaminen ovat tärkeitä. Tytöt harrastavat jonkin verran esimerkiksi käsitöitä tai lukemista. On huomattava, että tässäkin suhteessa syrjäseutunuoret ovat riippuvaisia vanhemmistaan, sillä internet-yhteyksien toimivuus edellyttää usein heidän panostamistaan asiaan. (Tuuva-Hongisto 2016, 10, 62–63, 66, 78–80.)

Niukkuudesta ja joidenkin palveluiden puuttumisesta huolimatta nuoret puhuvat elinympäristöstään positiivisesti tutkimuksissa. He kokevat usein elävänsä monimuotoista elämää ja syrjäseutu näyttäytyy heille optimistisena, mahdollisuuksien täyttämänä maailmana. He arvostavat luonnon rauhaa ja kaupunkiympäristöä saatetaan kuvailla vieraana, ei-toivottuna ympäristönä. Syrjäseutu on heille tuttu ja turvallinen paikka, koti, jossa on kaikki tärkeät asiat. Metsä ja luonto tarjoavat puitteet mielekkäälle vapaa-ajan tekemiselle ja harrastustoiminnalle. Nuoret ovat tietoisia alueensa puutteista ja ovat tottuneet ajatukseen, että kaikkea ei ole tarjolla, vaikka se epätasa-arvoista onkin. Sosiaaliset suhteet ovat perhekeskeisiä ja siten erilaisia kuin kaupungeissa asuvilla nuo-

rilla. Maantieteellinen syrjäisyys ei nuortenkaan kohdalla välttämättä tarkoita syrjään joutumista muilta elämänalueilta tai elämänlaadun heikkenemistä. (Hartikainen 2017, 40; Tuuva-Hongisto ym. 2016, 24–26, 30, 34, 85.) Armilan (2017a, 11) mukaan syrjäisyyden kokeminen sekä henkisesti, että maantieteellisesti on kuitenkin mahdollista ainoastaan maantieteellisissä periferioissa eli syrjäseuduilla.

Liikkumisen ohella pois muuttamisen pakko varsinkin nivelvaiheissa opintojen perässä on monelle syrjäseutunuorelle välttämätön osa elämää. Tuuva-Hongiston ym. (2016, 93) mukaan tulevaisuuden suunnitteluun kuuluu syrjäseudulla asuvalle aina myös muuttamisen suunnittelua. Muuttamisen pakko johtuu rakenteellisesta eriarvoisuudesta, käytännössä siitä, että opiskelu- tai työpaikkoja ei kotipaikalla ole. Mahdollisuuksien puute ei ole ainoa syy pois-
muuttoon, myös mielikuvat vaikuttavat, erityisesti kaupunki–maaseutu-jaottelu. Kulttuurillisesti nuoruuden eläminen syrjäkylällä voidaan yhdistää nuoruuden poissaoloon ja mahdollisuuksien puuttumiseen. Ollakseen osa nuorisoa ja nuorisokulttuuria on nuoren usein muutettava. Muuttavalta nuorelta vaaditaan riittävää kulttuurillista pääomaa ja resursseja uuteen ympäristöön sopeutumiseksi. Muuttaminen myös tarkoittaa nuorelle sopeutumista elämään ilman perheen ja yhteisöjen tukea. On huomattava, että kaikki nuoret eivät muuta omasta tahdostaan ja moni nuori muuttaa opiskelujen jälkeen takaisin seuduille, joille ovat juurtuneet. Vaikka palvelujen ja työpaikkojen tarjonta on niukkaa, asuisi moni nuori mielellään kotiseudullaan, mikäli se olisi mahdollista. (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 93, 95–97.)

2.3 Hyvinvointi ja syrjäytyminen

Hyvinvointi on yhteiskuntatieteellinen, hyvään yhteiskuntaan kytkeytyvä käsite, jota on määritelty monin eri tavoin. Allardtin (1976, 32) mukaan hyvinvointi riippuu siitä, miten ihmisen erilaiset tarpeet tulevat tyydyttyiksi. Joidenkin tarpeiden tyydyttyminen on määritelty sen perusteella millaisia resursseja ihminen omistaa tai hallitsee, joidenkin taas sen perusteella, miten ihminen käyttäytyy suhteessa toisiin ihmisiin. On olemassa myös sellaisia tarpeita, joiden tyydytys voidaan määritellä tarkastelemalla ihmisen suhdetta yhteiskuntaan.

Allardt on jakanut tarpeet kolmeen luokkaan niiden tarpeiden tyydytyksen luonteen perusteella ja nimennyt ne seuraavasti: Elintaso (*having*), yhteisyys-suhteet (*loving*) ja itsensä toteuttamisen muodot (*being*). (Allardt 1976, 16, 32–38.)

Elintasaan (*having*) kuuluvat fysiologiset tarpeet eli perustarpeet, kuten riittävä ravintoa, nestettä juotavaksi sekä ilmaa hengitettäväksi. Myös riittävä määrä turvallisuutta kuuluu tähän luokkaan. Yhteisyysuhteet (*loving*) ovat ihmissuhteisiin, esimerkiksi perhe- ja ystävyysuhteisiin liittyviä tarpeita, jotka ovat olemassa siksi, että ihmisellä on luontainen tarve kuulua jonkinlaiseen sosiaaliseen verkostoon, olla mukana ihmisten muodostamissa yhteisöissä ja kokea itsensä tarpeelliseksi. (Allardt 1976, 42–47)

Itsensä toteuttamisen (*being*) tarpeet ovat tärkeä, laaja ja vaikeasti mitattava osa hyvinvointia. Itsensä toteuttamisen muodot voidaan nähdä vastakohtana vieraantumiselle, jota esiintyy esimerkiksi silloin, kun ihmisen inhimillisiä suhteita arvioidaan pelkästään hyödyn perusteella tai ihmiset nähdään ainoastaan työvoimana ja kuluttajana tai helposti vaihdettavissa olevina ja korvattavina, tavaroihin tai laitteisiin verrattavina asioina. Mitä vaikeammin ihminen on korvattavissa, sitä enemmän hän on persoona. Allardtin (1976, 46–47) mukaan tietty määrä korvaamattomuutta on yksi itsensä toteuttamisen arvoluokan osatekijöistä. Yksilön tulee myös saada osakseen kunnioitusta ja arvontoa (statusta). Ihmisellä pitäisi myös olla mahdollisuus toteuttaa itseään harrastuksissa ja muissa vapaa-ajan toiminnoissa. Hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että ihmisellä on myös poliittisia resursseja ja sen myötä mahdollisuuksia vaikuttaa elämäänsä ja saada ongelmiansa käsiteltyä (Allardt 1976, 46–49.)

Syrjäytyminen voidaan nähdä hyvinvoinnin käänköpuolena ja sillä voidaan tarkoittaa elintasaan liittyviä aineellisia puutteita elinoloissa tai laajemmassa tulokinnassa elämäntilannetta, jossa hyvinvointia uhkaavia tekijöitä on monia. Käsite syrjäytyminen on suhteellinen, se tapahtuu aina suhteessa toisiin ja sen olemassaolo tarkoittaa sitä, että jokin yhteisö määrittelee ketkä ovat toisia ja kuuluvat syrjäytyneiden ryhmään. (Komonen 2013, 18.) Syrjäytyminen liittyy usein erilaisten hyvinvointiin liittyvien tarpeiden tyydyttämiseen liittyviä puutteisiin. Tarpeiden tyydyttämättä jääminen voi johtua siitä, että yksilö jää yhteiskunnan ja elämän keskeisten toimintojen ulkopuolelle. Näitä toimintoja

ovat esimerkiksi työmarkkinat, sosiaalinen tuki ja sosiaaliset verkostot. Ihminen voi syrjäytyä myös vallankäytön alueella, mikä tarkoittaa, että mahdollisuudet vaikuttaa omaa elämää koskeviin päätöksiin ovat riittämättömät. (Lämssä 2009, 30; Tapaninen ym. 2002, 57.)

Osattomuus, puutteet kulttuurisessa pääomassa, sosiaalisissa suhteissa ja vaikutusmahdollisuuksissa voivat aiheuttaa syrjäytymiseen johtavaa hyvinvoinnin negatiivista kehitystä sekä nuorilla että aikuisilla. Jos töitä ei ole tarjolla, vähäiset taloudelliset resurssit voivat heikentää mahdollisuuksia perustaa perhe, ylläpitää terveyttä tai kiinnittyä erilaisiin yhteisöihin tai harrastusporukoihin. Myrskylä (2012, 2, 8) luokittelee syrjäytyneiksi pelkän peruskoulun suorittaneet nuoret, jotka ovat työvoiman ja opiskelun ulkopuolella. Työelämään pääsyä vaikeuttava heikko koulutus on syrjäytymisen tärkein selittäjä. (Aaltonen ym. 2003, 360–362; Myrskylä. 2012, 2, 8.)

Tilastoissa syrjäytyminen on yleensä palkkatyön tai opiskelun ulkopuolella olemista. Nuorilta kysyttäessä syrjäytyminen on kuitenkin ensisijaisesti ulkopuolelle jäämistä sosiaalisesta elämästä: Ystävien puute on nuorten mielestä keskeisin syy syrjäytymiselle ja toiseksi tärkein syy on väärään seuraan joutuminen. Ulkopuolisuus palkkatyöstä tai opiskeluista ei automaattisesti tarkoita nuorille ulkopuolisuutta yhteiskunnasta. Noin puolet nuorista on sitä mieltä, että syrjäytyminen voi johtua syrjäisestä asuinpaikasta, josta on pitkä matka harrastusten ja palveluiden pariin tai julkinen liikenne puuttuu. (Myllyniemi 2014, 50–51.)

3 TYÖPAJATOIMINTA

3.1 Nuorten työpajat

Nuorten työpajatoiminta on toimintaa, jossa nuoren valmiuksia koulutukseen pääsyyn, koulutuksen loppuunsaattamiseen ja työmarkkinoille tai muihin palveluihin pääsyä tuetaan valmennuksen avulla. Nuorten työpajojen on seurattava toimintansa tuloksia. Työpajatoimintaa voi järjestää kunta, joko yksinään tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa tai nuorten palveluja tuottava yhteisö. (Nuorisolaki 21.12.2016/1285.) Valmennus työpajoilla tapahtuu kasvatuksellis-

ten ja pedagogisten periaatteiden mukaisesti. Toiminnalla pyritään parantamaan nuorten elämänhallintataitoja ja edistämään kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta yhteiskuntaan. (Bamming 2017, 30.)

Nuori valmentautuu tekemällä työpajalla edellytystensä mukaista työtä tai työtoimintaa. Työpajalla on tehtävä henkilökohtainen valmennussuunnitelma yhdessä nuoren kanssa. Nuori voi hakeutua työpajalle oma-aloitteisesti tai tulla sinne viranomaisen tai julkista tehtävää hoitavan ohjaamana (Nuorisolaki (4. §.) Työn sisältö vaihtelee valmennettavan palvelutarpeen mukaan. Valmentautujalähtöisyys ja yhteisöllisyyden rakentaminen sekä sosiaalinen vahvistaminen korostuvat toiminnassa. (Bamming 2017, 30.)

Valmentautujalähtöisyys tarkoittaa nuoren isoa roolia ja asemaa toiminnan tavoitteiden sekä sisällön suunnittelussa. 71 prosenttia valmennettavista voi vaikuttaa työpajojen jokapäiväiseen toimintaan säännöllisesti ja 27 prosenttia satunnaisesti. Työpajat tekevät yhteistyötä oppilaitosten kanssa, esimerkiksi peruskoulun oppimäärän suorittaminen ja TET-jaksojen suorittaminen peruskouluissa sekä tutustuminen ja työssäoppimisjaksot ammatillisissa oppilaitoksissa ovat eräitä yhteistyön muotoja. (Bamming 2017, 33.)

Työpajoille ohjaava taho voi olla TE-toimisto, koulutuksen järjestäjät, Kela, sosiaali- ja terveystoimi, mielenterveyspalvelut, työeläkelaitos, vakuutusyhtiöt, rikosseuraamuslaitos, etsivä nuorisotyö, puolustushallinto tai muut palvelut. Nuori voi hakeutua työpajalle myös omaehtoisesti. (Hämäläinen & Palo 2014, 58.)

3.2 Nuorten työpajatoiminnan taustaa

Työpajatoiminnan historia Suomessa ulottuu 1980-luvun puoleenväliin. Pekkanen (2004, 13) mukaan ensimmäinen työpaja perustettiin vuonna 1983. Alkuaikoina pajatoiminnan tarkoitus oli tukea koulutusta vailla olevia nuoria työllistämällä heitä puolen vuoden ajaksi. Toiminta yhdisti työhallinnon tavoitteita ja nuorisotyön menetelmiä. Toiminta alkoi Helsingistä ja laajeni vuosikymmenen loppuun mennessä suuriin kaupunkeihin. (Komonen 2007, 11.)

Työpajatoiminta on ollut alusta alkaen melko monipuolista. Jo 1980-luvun lopulla toiminnassa voitiin erottaa eri suuntauksia: ammatillistava toimintamalli opetti tiettyjä ammattitaitoja. Yleisharjaannuttava malli taas opetti erilaisia taitoja suuntautumatta erityisemmin mihinkään ammattiin. Työllisyyspoliittinen toimintamalli pyrki työllistämään väliaikaisesti ja auttamaan esimerkiksi työelämässä tarvittavien taitojen kehittämisessä. Elinkeinpoliittinen ote työpajoilla tarkoitti lähinnä yrittäjäksi valmentamista. (Komonen 2007, 11–12.) Oikean työn tekeminen työpajoilla linkitti yhteen nuorisotyötä ja työhallintoa (Pekkala 2004, 13).

Laman aikana 1990-luvulla nuorisotyöttömyys nousi lähes 40 prosenttiin. Työpajatoiminnasta rakennettiin nuorille suunnattua keskeistä työvoimapolitiikan toimintaa ja sille kohdistettiin lisää valtionapua. Nuorten työpajat tarjosivat koulutus- ja työllistämispalveluita koulun ja työelämän välillä liikkuville nuorille. Pekkala (2004, 14) toteaa, että 1990-luvun aikana tapahtui myös työpajojen valtakunnallista verkottumista ja yhdistymistä. Opiskelu- tai työuralta pudonneita oli noin puolet työpajojen asiakkaista ja puolet hankkimassa työkokemusta tai pitämässä välivuotta. Lamavuosina ja EU:hun liittymisen aikoihin alkoi myös toiminnan kehittäminen projektirahoituksella. Tuolloin korostettiin myös innovatiivisuutta pajojen toimintaperiaatteissa. (Komonen 2007, 13.)

2000-luvun aikana työpajatoimintaa tuettiin edelleen projektirahoituksella ja erilaisissa ohjelmissa. Työpajojen tehtäviksi tuli esimerkiksi yksilöllisten palvelukokonaisuuksien laatiminen. Työpajojen kehittämistä työelämälähtöisenä koulutusmallina ja välineenä elämänhallinnan kehittämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Panostusta vaadittiin toiminnan laadun parantamiseen, ohjaajien koulutuksen kehittämiseen, työelämäyhteyksien parantamiseen ja toiminnan kehittämiseen uusille kohderyhmille. (Komonen 2007, 17–18.) Uusia kasvavia kohderyhmiä olivat esimerkiksi maahanmuuttajat sekä päihde- ja mielenterveysongelmaiset (Pekkala 2004, 15).

Tämän päivän työpajatoiminta on sosiaalialan palveluiden, nuorisotyön sekä avointen koulutus- ja työmarkkinoiden välimaastossa. Toiminnan rahoitus koostuu valtionavusta, toiminnan ylläpitäjän osuudesta, hankerahoista, valmennuspalveluiden tuloista sekä työtoiminnan tuotoista. Tällä hetkellä Suo-

messa toimii 208 työpajaa, joissa alle 29-vuotiaita valmentautujia on yhteensä 14 870. Suurimmalla osalla työpajojen nuorista valmentautujista on taustalla pelkästään peruskoulututkinto. (Bamming 2017, 4, 7.)

Nuori voi olla työpajoilla esimerkiksi työharjoittelussa, työkokeilussa, kuntouttavassa työtoiminnassa tai työvoimapoliittisessa koulutuksessa tai ohjaavassa koulutuksessa. Työharjoittelun tarkoitus on antaa nuorelle mahdollisuus parantaa ammattitaitoaan ja päästä työmarkkinoille. Työharjoittelu suoritetaan työpaikoilla. Työkokeilun tarkoitus on kartoittaa, millaiset edellytykset nuorella on työmarkkinoille terveydellisten ja muiden työelämässä tarvittavien ominaisuuksien perusteella. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu ensisijaisesti alle 25-vuotiaille ja siinä järjestetään nuorelle jotakin työtä. Tarkoitus on puuttua työttömyyteen ja syrjäytymiseen riittävän tehokkaasti ja ajoissa. Kuntoutujaa tuetaan ja pyritään ohjaamaan kohti parempaa elämää. Työvoimapoliittinen koulutus sekä ohjaava koulutus ovat työllisyyspalveluiden työpajoilta ostamia koulutuksia. Ne voivat olla valmentavia koulutuksia tai työllistymiseen liittyviä muita palveluita. Ohjaavan koulutuksen tavoitteet ovat työn ja koulutuksen hakuun, ammatinvalintaan ja elämäntaitoihin painottuvia. (Komonen 2006, 17–18.)

2010-luvulla työpajatoiminnassa on yhä enemmän kiinnitetty huomiota työpajatoiminnan ja työelämän yhteistyöhön. Työelämäyhteys ja työelämää lähellä oleva tuettu oppiminen korostuvat seinättömässä valmennuksessa, joka tarkoittaa esimerkiksi sitä, että työpajatoimintaan osallistuva nuori siirtyy jossain vaiheessa valmentavan vaiheen jälkeen työssäoppimisjaksolle johonkin työpaikkaan. Seinätön valmennus on siis toimintamuoto, jossa valmennusta tapahtuu työpajan seinien ulkopuolella. Siihen osallistuva saa myös yksilövalmennusta, jonka avulla valmentautujalle etsitään sopiva työpaikka ja autetaan tukemalla esimerkiksi arjen hallintaa ja siihen kuuluu myös työnantajan valmennusta. Seinätön valmennus vaatii valmennettavalta aktiivista työtettä, mutta se sopii kuitenkin hyvin eri tasoisille valmennettaville. Pääasiallisesti kuitenkin osaamisen kehittämisspalveluiden asiakkaille tuetun työllistymisen palveluiden asiakkaiden sijaan. (Hedemäki 2013, 7, 13, 31.)

Hämäläinen ja Palo (2014, 63) toteavat työpajatoiminnasta, että sen on seurattava yhteiskunnan muuttumista, esimerkiksi alueellista kehitystä. Myös

valmentautujaryhmien muuttuvia tarpeita on seurattava ja toimintaa pyrittävä kehittämään tarpeiden mukaan. Esimerkiksi tietotekniikan kehittyminen ja joidenkin ammattiryhmien katoaminen tulevaisuudessa aiheuttavat tarvetta muuttaa toimintaa vastaamaan niin valmentautujien kuin yhteiskunnankin tarpeita tulevaisuudessa.

3.3 Työpajapedagogiikka

Termillä pedagogiikka tarkoitetaan kasvatustieteestä, käytännön kasvatustoitinnasta ja kasvatuserityksellisen perinteistä muodostuvaa kokonaisuutta (Pikkariainen 1998). Työpajapedagogiikasta puhutaan eri yhteyksissä eri tavoin ja siitä keskusteltaessa eri tahot ovat pyrkineet määrittelemään sitä omista näkökulmistaan. Yhteistä määritelmää työpajapedagogiikalle on haettu esimerkiksi Tekemällä oppii -hankkeen yhteydessä, jossa sitä määriteltiin työpajakentällä työskentelevien henkilöiden sekä muiden asiantuntijoiden kanssa. (Hämäläinen & Palo 2014, 24.)

Hämäläinen ja Palo (2014, 25) määrittelevät työpajapedagogiikkaa käytännön kasvatuksen näkökulmasta tekemällä oppimisen taustateorian kautta. Taustateorianä Hämäläinen & Palo (2014, 25-27) ovat käyttäneet Deweyn kokemusfilosofiaan perustuvaa ajattelua tekemällä oppimisesta. Tekemällä oppiminen on työpajoilla yleisesti käytetty menetelmä työtehtävien opettelussa. Tekemällä oppimisessa käytännönläheisyys on keskeistä; ymmärryksen on tarkoitus kehittyä omakohtaisten kokemusten avulla. Deweyn käsityksessä korostetaan oppimisen vuorovaikutuksellisuutta ja sitä, että oppiminen yhdistää kokemukset ja käsitteet sekä havainnot ja toiminnan. (Hämäläinen & Palo 2014, 24, 26.)

Työpajoilla omakohtaisia kokemuksia voidaan koota jonkinlaiseen oppimispäiväkirjaan tai portfolioon. Kokemuksia jaetaan valmentajien kanssa ja niitä pyritään ymmärtämään suhteessa opittaviin asioihin. Kokemuksen yhdistäminen teoretietoon pyrkii siihen, että taito ja siihen liittyvä tieto tulevat valmentautujan ominaisuuksiksi omakohtaisuutta hyödyntämällä. Kokemus koostuu tekemisestä ja kokeilemisesta sekä seurausten pohtimisesta. Tekemällä oppimi-

sessä kokeillaan tekojen avulla omia ajatuksia. Työpajoilla tämä tarkoittaa sitä, että siellä on mahdollista kokeilla, yhdistää ja muunnella asioita työnteon aikana ja sitä, että omaa toimintaa arvioidaan. (Hämäläinen & Palo 2014, 25.)

Deweyn viittä ideaa kasvatuksesta voidaan Hämäläisen & Palon (2014, 25-26.) mukaan soveltaa työpajatoiminnassa:

1. Koulutus ei ole erillään elämästä: Työpajoilla tehtävä työ ja koulutus ovat osa elämää, eivät erillään siitä. Työ tapahtuu aidossa ympäristössä vuorovaikutuksessa sen kanssa esimerkiksi silloin, kun työtä tehdään asiakkaille ja heidän kanssaan ollaan vuorovaikutuksessa.
2. Yksilön taipumukset ohjaavat oppimista, eivät niinkään ulkoa tulevat tavoitteet: Työpajalla pyritään löytämään valmentautujan kiinnostuksen kohteita antamalla mahdollisuus kokeilla erilaisia asioita.
3. Oppiminen ei tapahdu ainoastaan tietoa vastaanottamalla, vaan myös aktiivisesti kokeilevassa toiminnassa: Työpajoilla suurin osa töistä voidaan aloittaa yksinkertaisien tehtävien tekemisestä ja lopulta päätyä omien tuotteiden suunnitteluun ja valmistukseen.
4. Oppimisen perusta on kokemusten jatkumo: Työtä ei tehdastyön tyyppisesti pilkota osiin, vaan valmentautujalle annetaan tehtäväksi jokin kokonaisuus, esimerkiksi vaatteiden valmistus eri vaiheineen.
5. Tähdätään oppimisessa kokemusten jatkuvaan uudistamiseen annettun elämäntavan omaksumisen sijaan: Valmentautuja voi etsiä itselleen vaihtoehtoisia polkuja työpajalla. (Hämäläinen & Palo 2014, 25-26.)

Työpajapedagogiikan lähtökohtana voidaan pitää nuorten kokonaisvaltaista tukemista sekä tukemista myös elämänhallinnassa. Koulutusjärjestelmässä pedagogiikka on usein sitä, että oppilaat kulkevat opintopoluillaan pääsääntöisesti samaa reittiä. Työpajapedagogiikka puolestaan on erilaisuuden ja yksilöllisten opintopolkujen hyväksymistä. (Kapanen 2010, 101–102.) Hämäläisen ja Palon (2014, 24) mukaan työpajapedagogiikka on ”joustavissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa, yksilön edellytysten mukaista, tekemällä oppimista korostavaa yhteisöllistä ja suunnitelmallista valmennusta”.

Valmennuksen välineenä työpajoilla on konkreettisia ja merkityksellisiä tehtäviä sisältävä työ. Kapanen (2010, 103) mukaan nuoren itsetunnolle on suuri merkitys sillä, että hän saa henkilökohtaisen tuen lisäksi voimaa työn tekemisestä. Tekemisen tarkoitus on saada valmentautuja tietoiseksi omista vahvuuksistaan. Toiminta on aina tavoitteellista ja suunniteltua. Tavoitteena on

valmentautujan osaamisen karttuminen ja onnistumisen kokemusten saaminen. (Hämäläinen & Palo 2014, 24–25).

Joustavassa oppimisympäristössä valmentautujan ominaisuudet ja tarpeet otetaan huomioon. Työpajoilla voidaan antaa valmentautujille aikaa ja tukea yksilölliseen kasvuun. Valmentautujaa voidaan myös tukea kulloisenkin tilanteen vaatimalla tavalla. (Hämäläinen & Palo 2014, 24–25.) Yhteisöllisyyttä voidaan työpajoilla edistää sillä, että toiminnassa mukana olevat nuoret tulevat kuulluiksi ja ymmärretyiksi. Yhdessä laaditut toimintaperiaatteet, yhteisesti ymmärretyt arvot ja tavoitteet sekä yhteinen toiminta ovat työpajojen yhteisöllisyyden tekijöitä. (Hämäläinen & Palo 2014, 24–25.) Kapanen (2010, 102) mukaan työpajoilla voi kokea erilaista yhteisöllisyyttä kuin oppilaitoksissa.

Kapanen (2010,104) toteaa, että työpajapedagogiikan määritelmä tiivistää työpajaohjauksen hyviä käytäntöjä, jotka perustuvat yksilöllisyyteen, epävirallisuuteen, kiireettömyyteen, toiminnalliseen oppimiseen sekä ohjautumiseen. Työpajapedagogiikkaan kuuluvat myös arvot ja eettisyys. Arvot ohjaavat toiminnan yhteydessä tehtäviä valintoja ja voivat näkyä tavoissa, joilla ihmisiä kohdataan. Niihin kuuluvat esimerkiksi oikeudenmukaisuus ja tasapuolinen kohtelu. Työpajapedagogiikan, kuten yleisestikin kasvatuksen keskeisiä arvoja ovat rakkaus, oikeamielisyys, oikeudenmukaisuus ja sivistyneisyys. (Hämäläinen & Palo 2014, 27–28; Kapanen 2010, 104.)

Tekemällä oppii -hankkeessa työpajoilta kerätyissä arvoissa ja tavoitteissa esille nousivat kaikkien mukana olleiden työpajojen osalta aito kohtaaminen, ihmisen kohtaaminen, osallisuus, yhteisöllisyys ja yksilöllisyys sekä erilaisuuden salliminen. (Hämäläinen & Palo 2014, 29–30.)

Kapanen (2010, 33) näkemyksen mukaan työpajoilla tapahtuvan nuorten ohjauksen perustana on sosiaalipedagoginen lähestymistapa. Sosiaalipedagoginen ajattelu on yhteiskuntaan integroitumisen pohtimista, se perustuu kysymykseen siitä, miten yhteiskunnan syrjäytyvien jäsenten, jotka eivät integroidu toivotulla tavalla yhteiskuntaan menetellään. (Kapanen 2010, 33–34.)

Sosiaalipedagoginen toiminta on marginaalissa olevien ryhmien hyvinvointia ja aktiivisuutta edistävää toimintaa. Sitä sovelletaan esimerkiksi lasten ja nuor-

ten parissa tehtävässä työssä, mielenterveyskuntoutuksessa, päihdetyössä, kehitysvammatyössä, nuorisotyössä, kansalaistoiminnassa ja yhdyskuntatyössä. Sosiaalipedagoginen työote tarkoittaa toimintamuotoja, joiden avulla katkaistaan syrjäytymiseen johtava kehitys. (Kapanen 2010, 34)

Nuorten kohdalla sosiaalipedagoginen työote voi tarkoittaa esimerkiksi työpajatoiminnassa tapahtuvaa elämänhallinnan tukemista. Työpajatoiminnassa sosiaalipedagogiset ulottuvuudet näkyvät elämänhallinnan tukemisen lisäksi tuotteiden ja palveluiden tuottamisessa työvalmennuksen keinoin. (Kapanen 2010, 35.) Sosiaalipedagogiikan voidaan ymmärtää tarkoittavan myös arjessa tapahtuvaa kasvatusta, jossa yksilöä autetaan innostamalla, voimaannuttamalla ja tukemalla pääsemään tavoitteeseen. Työpajoilla tämä tarkoittaa ohjauksellista tukea ja rohkaisemista. (Hämäläinen & Palo 2014, 32; Kapanen 2010, 35.)

3.4 Valmennus työpajoilla

Valmennuksesta on puhuttu työpajatoiminnassa 1990-luvun lopulta alkaen, kun työpajojen asiakkaista alettiin käyttää termiä valmentautuja ja ohjaajista alettiin puhua valmentajina. Valmennus -käsitteen käyttöönotolla korostettiin sitä, että toiminta työpajoilla on suunnitelmallista ja tavoitteellista sekä sitä, että myös valmentautuja on keskeisessä osassa tavoitteiden asettamisessa ja arvioinnissa. (Seppälä 2013, 17.)

Työpajojen valmennukseen kuuluu sekä työ- että yksilövalmennusta. Työvalmennus on pitkäjänteistä tukea, ohjausta ja motivointia tarjoava yhteisöllinen ja kahdenkeskinen suhde. Työvalmennuksessa valmentautuja saa mahdollisuuden hankkia ja kehittää työelämässä tarvittavia taitoja ja saada onnistumisen kokemuksia sekä ottaa vastuuta omasta kehittymisestään. Konkreettisten taitojen opettelulla ja yhteistoiminnalla muiden kanssa tavoitellaan osaamisen ja yhteistyötaitojen kehittymistä. (Seppälä 2013, 17.) Työvalmennus on työpajojen keskeistä toimintaa ja Pekkalan (2004, 26) mukaan on olennaista sisäistää, että työvalmennus on nimenomaan yhteistoimintaa, ei pelkkää työn tekemistä.

Yksilövalmennuksessa keskitytään valmentautujan kokonaisvaltaiseen elämänhallinnan ja arjenhallinnan tukemiseen. Keskustelujen, käytännön harjoitteiden ja asioiden selvittelyn avulla pyritään kehittämään valmentautujan kykyä hallita arkea. Yksilövalmennus on kokonaisuuden tukemista ja liittyy siten vahvasti myös työvalmennukseen. (Seppälä 2013, 17–18.) Yksilövalmennuksessa korostuu valmentautujakeskeisyys (Pekkala 2004, 32).

Yksilövalmennuksen menetelmänä voidaan käyttää myös ryhmävalmennusta. Siinä valmentajien taitoja arkielämässä, vuorovaikutuksessa ja työelämässä kehitetään toiminnallisilla menetelmin vertaisryhmässä. Kaikessa työpajoilla tapahtuvassa valmennuksessa on tavoitteena toteuttaa suunnitelmaa, joka rakentuu valmentautujan omiin lähtökohtiin perustuen. Yksilölliset tarpeet ja valmentautujan tilanne ovat valmennuksen lähtökohta. (Hämäläinen & Palo 2014, 53.)

Ennen varsinaisen valmennuksen aloittamista työpajoilla tehdään tilannekartoitus, jossa perehdytään pajalle tulijan elämäntilanteeseen koulutukseen, työkokemuksiin ja hänen omiin toiveisiinsa. Valmentautujan kanssa laaditaan suunnitelma, joka vastaa valmentautujan tarpeita. Valmentautujalla valmiiksi oleva osaaminen otetaan huomioon ja pohditaan miten sitä voi hyödyntää ja mitä asioita olisi hyvä vahvistaa. Tämän jälkeen voidaan aloittaa suunnitelmien mukainen toiminta, jota arvioidaan tarpeen mukaan sekä yhteisesti, että itsearviointina. Valmennuksen päättyessä suunnitellaan jatkopolkua, joka voi olla esimerkiksi koulutukseen, työelämään, TE-palveluiden piiriin tai muuhun ohjaukseen siirtymistä. (Hämäläinen & Palo 2014, 37, 44, 58.)

3.5 Työpajapedagogiikka valmennuksessa

Hämäläisen & Palon (2014, 47) mukaan työpajapedagogiikan elementtejä ovat yhteisöllisyys, kohtaaminen, vuorovaikutus ja dialogisuus, valmennus, elämänhallinta, osallisuus ja toimijuus, minäpystyvyys ja toiminnallisuus sekä voimaantuminen. Kohtaaminen, vuorovaikutus ja dialogisuus ovat menetelmiä, joilla edistetään valmentautujan osallisuutta työpajoilla. Hyvä vuorovaiku-

tus on aitoa kiinnostusta toisen asioita kohtaan; asiat ilmaistaan selkeästi ja tarkentavia kysymyksiä tehdään, jotta väärinymmärryksiä ei syntyisi. Dialogisuus tarkoittaa sekä ihmisten välistä suhdetta, että prosessia: Dialoginen prosessi on kuuntelemista ja jakamista, jonka tavoitteena on yhdessä kasvaminen. Dialogisessa suhteessa korostetaan tasavertaisuutta ja itsenäistä määräysvaltaa. Se, että valintojen tekeminen vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa sekä vastuun ottaminen valinnoista ovat keskeisiä. (Hämäläinen & Palo 2014, 47.)

Kohtaaminen on keskeinen osa työpajoilla tapahtuvaa valmennusta. Työpaja-toiminnan tavoitteina olevien sosiaalisen vahvistumisen ja osaamisen lisääntymisen kannalta on tärkeää, että valmentautuja saa oikea-aikaista tukea, neuvontaa ja valmennusta. Aito kohtaaminen tarkoittaa sitä, että omista kokemuksista puhutaan avoimesti. Kohtaamisessa olennaista on herkkyys ymmärtää yksilön kokonaisuutta. Kohtaaminen mahdollistaa yhteisen kokemuksen elämistä toisen näkökulmasta. (Hämäläinen & Palo 2014, 47.) Työpajanuorten kokemuksissa juuri aito kohtaaminen ja asiantuntevan avun saaminen ovat tasavertaisuuden ohella työpajojen vahvuuksia (Ohtonen 2016, 62).

Yhteisöllisyyden kannalta on tärkeää, että työpajalla oleva valmentautuja kokee itsensä osaksi yhteisöä ja saa vaikuttaa asioihin. Työpajaympäristössä on huomioitava niin koko työpajan kuin siellä olevien valmennusryhmien sisäinen yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys tarkoittaa osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. Tarve yhteenkuuluvuudelle on tunnustettava ja sitä on arvostettava. Yhteisössä toimimisen oppiminen on työpajaympäristössä yhtä lailla tekemällä oppimisen osa kuin työtehtäviin liittyvien tietojen ja taitojen oppiminenkin. (Hämäläinen & Palo 2014, 49.) Käytännön toiminnassa yhteisöllisyyttä ja myös osallisuutta tuetaan työpajoilla esimerkiksi toiminnan yhteisellä suunnittelulla ja yhteisöllisiä tapahtumia järjestämällä. Toiminnalla vahvistetaan nuorten toimijuutta yhteisön jäsenenä. (Palo 2017, 34.)

Voimaantuminen tarkoittaa henkilökohtaista ja sosiaalista prosessia, jonka osa-alueita ovat esimerkiksi itsearvostus ja -luottamus, minäkuva ja identiteetti. Onnistuminen, toiminnallisuus, tavoitteellisuus ja yhdessä luominen ovat voimaantumisen ydintekijöitä. Vapaus, vastuu, arvostus, positiivisuus ja ilmapiiiri ovat voimaantumisen mahdollistavia tekijöitä. Työpajatoiminnassa nämä

tekijät tulisi huomioida valmennuksen lisäksi muussa kanssakäymisessä. (Hämäläinen & Palo 2014, 49.)

Usko omaan kykyihin ja elämään kuuluvien asioita ja tapahtumien hallintaan, on minäpystyvyyttä. Sosiaalinen ympäristö ja yksilön kyky säädellä omaa toimintaansa vaikuttavat sen kehittymiseen. Hyvä minäpystyvyys on tärkeää suorituskyvyn ja hyvinvoinnin kannalta: Hankalat asiat nähdään enemmän haasteina kuin uhkina ja ihminen on valmis näkemään vaivaa saavuttaakseen jonkin tavoitteen. Se myös auttaa näkemään ympärillä olevia mahdollisuuksia. Huono minäpystyvyys voi tarkoittaa omien kykyjen epäilyä ja sitä, että kohdatut vaikeudet saavat luopumaan tavoitteista. Vaihtoehtojen määräkin voidaan kokea hyvin vähäiseksi. Minäpystyvyys muuttuu elämän aikana ja se vahvistuu onnistumisen kokemusten kautta. (Hämäläinen & Palo 2014, 50-51.)

Valmentajan olisi hyvä kyetä kuuntelemaan valmentautujaa ja keskittymään häneen. Oman roolin ja vaikutuksen tiedostaminen on tärkeää, kuten myös omien kehittämistarpeiden tunnistaminen. Valmentajan työhön kuuluvat oppimaan ohjaaminen, kiinnostuksen herättäminen sekä oppimisen esteiden tunnistaminen ovat tärkeitä valmentajan tehtäviä työpajoilla. Tukeminen ja mahdollinen eteenpäin ohjaaminen esimerkiksi diagnosoitavien esteiden, kuten kielellisten erityisvaikeuksien, Aspergerin oireyhtymän tai motoriikkaongelmien selvittämiseksi kuuluvat myös valmentajan tehtäviin. Työpajoilla oppiminen on valmentautujan oman toiminnan tulosta, valmentajan tehtävänä on luoda puitteita ja edellytyksiä sille, että oppiminen on mielekästä. (Hämäläinen & Palo 2014, 36.)

3.6 Työpajatoiminnan vaikutus

Työpajalla tapahtuvan valmennuksen vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta arvioidaan eri tasoilla. Tehtyjen suunnitelmien sopivuutta arvioidaan eri alku-, väli- ja loppuarvioinneilla. Työpajakohtaista arviointia tekevät työpajoja hallinnoivat tahot. (Hämäläinen & Palo 2014, 59.)

Työpajatoiminnan vaikuttavuutta voidaan mitata esimerkiksi tarkastelemalla, miten valmennettavina olleet nuoret sijoittuvat valmennusjakson jälkeen joko

työelämään, koulutukseen, palvelutarpeen mukaiseen koulutukseen tai muualle, kuten varusmiespalvelukseen. Vuonna 2016 valmennettavista nuorista 29,8 prosenttia päätyi johonkin koulutukseen. Työelämään sijoittui 16,4 prosenttia ja muuhun toimenpiteeseen 20 prosenttia. Muualle (armeijaan, perhevapaalle tms.) sijoittui 7,9 prosenttia. Työttömäksi sijoittui 25,9 prosenttia nuorista. Jatkokolun löytämistä vaikeuttavat usein päihde- ja mielenterveysongelmat. (Bamming 2017, 20-21.)

Itä-Suomessa ongelmana on se, että moni nuori muuttaa sieltä pois. Poismuuton syyt ja seuraukset ja ongelman ratkaisumahdollisuudet muodostavat monimutkaisen kokonaisuuden. Alueiden elinkeinoelämä kärsii siitä, että osaavat tekijät muuttavat pois ja nuoret muuttavat pois myös siksi, että alueilla ei ole tarpeeksi elinkeinoelämää tuomassa työpaikkoja. Alueellinen identiteetti ja imago ovat nuorille tärkeitä ja mielikuva paikallisesta ympäristöstä vaikuttaa yllättävän paljon siihen, miten nuori määrittelee elämän peruselementtejä. Muuttoliike syrjäseuduilta ei välttämättä johdu pelkästään siitä, että mielekkäitä elinoloja ei ole, vaan myös siitä, että nuorilla ei välttämättä ole tietoa alueiden tarjoamista kouluttautumis-, työllistymis-, tai itsensä toteuttamisen mahdollisuuksista. (Komonen 2006, 11, 19–20.)

Työpajatoiminta linkittyy yhteiskunnan alue-, koulutus-, elinkeino-, ja nuorisopolitiikkaan. Toiminnan tarkoitus on lievittää nuorisotyöttömyyttä ja parantaa yksilöiden ammatillisia valmiuksia pajojen toiminta-alueilla. Työpajoilla myös tarjotaan koulutuksen keskeyttäneille mahdollisuus päästä takaisin opiskeluihin ja sitä kautta työelämään. Myös nuoren osallisuutta tuetaan ja rakennetaan hyvien kokemusten kautta ja vahvistetaan näin itsetuntoa ja uskoa omaan kykyihin. Työpaja voi toimia myös sosiaalisena ympäristönä, jossa nuori saa vertaistukea ja voi kokea yhteenkuuluvuutta. Koulutuksellista ja elämäntilannollista syrjäytymistä ehkäisemällä sekä sosiaalisia suhteita edistämällä työpajatoiminta voi vahvistaa nuorten kiinnittymistä alueelle ja ehkäistä yhteiskunnallisten elintoimintojen hiipumista syrjäisemmälläkin seuduilla. (Komonen 2006, 11–13, 19–20.)

Työpajatoiminnalla nähdään olevan merkitystä nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Valmentautujien määrän lisääntyminen on vaikuttanut positiivisesti nuorten sijoittumiseen pajajakson jälkeen. Tyypillisiä jatkokolkuja työpajalla

vietetyn jakson jälkeen ovat koulutukseen, työelämään tai tuettuun työhön siirtyminen, TE-palveluiden, tai muun ohjauksen piiriin siirtyminen. (Hämäläinen & Palo 2014, 58–59.)

4 OHJAUS VERKOSSA

4.1 Ohjauksen ja verkko-ohjauksen määrittelyä

Ohjaus voidaan määritellä yhteistoiminnaksi, jossa pyritään ohjattavan toimijuuden vahvistamiseen tukemalla esimerkiksi oppimis- tai kasvuprosessia. (Vehviläinen 2014, 12, 197.) Pasasen (2003, 23) mukaan ohjaus on ohjattavan tilanteeseen perustuvaa elämänsuunnittelun ja hallinnan metodologiaa. Ohjaukseen kuuluu vuorovaikutuksellisuus ja merkityksistä neuvottelu ja sitä voidaan arvioida dialogin kriteerein. Ohjaus voidaan käsittää hyvin monella eri tavalla. Se voi olla jonkin ammattiryhmän, esimerkiksi opinto-ohjaajien toimintaa tai tiettyyn kontekstiin sidottua, jossa erilaiset pyrkimykset vaikuttavat siihen, miksi ihmiset tulevat ohjattaviksi, esimerkkinä tästä Pasanen (2003, 11) mainitsee oppimisympäristökontekstin, jossa suuntaudutaan oppimisen ohjaukseen. Ohjaus voidaan määritellä myös vuorovaikutuksen muodoksi, joka eroaa muusta vuorovaikutuksesta, kuten terapiasta tai opetuksesta. (Pasanen 2003, 11.)

Onnismaa (2007, 44) kuvaa ohjauksen olevan parhaimmillaan dialogia, jossa luodaan yhdessä uutta. Dialogi on vuoropuhelua, jossa yhdessä keskustelun kautta rakennetaan merkityksiä, tarkoituksia ja tulkintoja. Peavy (2004, 33) näkee dialogissa tekijöitä, jotka parantavat vuorovaikutusta. Näitä ovat kunnioitus, keskinäisen riippuvuuden tunnustaminen, näkökulmien omaksuminen ja tiedon arvioiminen sekä taustaoletusten ja vääristymien tarkastelun edistäminen.

Ohjaus voidaan määritellä myös ajan, huomion ja kunnioituksen antamiseksi. Ajan puutetta pidetään pahana puutteena ohjauksessa ja kiireen näyttäminen voi antaa kuvan, että asia ei ole tärkeä ja viedä uskottavuutta ohjaukselta. Huomion antamisella tarkoitetaan välittämistä, joka tapahtuu kuuntelemalla.

Ohjauksessa tapahtuva kuunteleminen voi olla esimerkiksi sitä, että kuunnellaan ohjattavan käsityksiä ja määritelmiä tilanteestaan. Aito kunnioitus on sitä, että kunnioitetaan erilaisuutta ja neuvotellaan näkemyksistä, olivatpa ne yhteneväistä tai eivät. Kunnioitusta ja empatiaa, jotka ovat ohjausvuorovaikutuksen lähtökohtia voi ohjauksessa osoittaa kuuntelemalla ja olemalla läsnä. Ohjaajan tulee myös pystyä kunnioittamaan itseään kunnioittaakseen muita. (Onnismaa 2017, 40–41.)

Verkko-ohjauksella tarkoitetaan ohjausta joka ei tapahdu kasvokkain samassa fyysisessä tilassa. Se voi olla reaaliaikaista, synkronista ohjausta tai ei-reaaliaikaista, asynkronista ohjausta ja sitä voidaan muun ohjauksen tavoin antaa yksilö- tai ryhmäohjauksena. (Ylönen 2014, 13–14.) Verkko on Aarnion ym. (2002, 51) mukaan osallisuutta tukeva vuorovaikutuksen areena, jossa mukanaolijat rakentavat toistensa tietämystä ja osaamista.

Verkko-ohjauksen etuna nähdään sen riippumattomuus ajasta ja paikasta. Yhteydenotto voi joillekin olla helpompaa, kun se tapahtuu verkossa ja kirjoittaminen on osalle puhumista parempi tapa ilmaista itseään. Verkkosovellukset voivat myös erilaisine ryhmätoimintoineen antaa hyviä mahdollisuuksia vertaisoppimiselle. (Immonen & Kuhanen 2016.) Jones ja Stokes (2009, 2.) näkevät verkko-ohjauksen etuna paikkariippumattomuuden lisäksi myös sen, että verkossa toimiminen voi olla kasvokkaista tapaamista helpompaa liikkumisen ongelmista kärsiville tai esimerkiksi kuuroille, sillä arkaluontoisia asioita voidaan käsitellä ilman tulkin läsnäoloa.

Ohjauksen välineenä verkossa voidaan käyttää anonyymia tai omalla nimellä tapahtuvaa, esimerkiksi Whatsapp-sovelluksella käytävää tekstipohjaista viestintää, eli chatiä, sähköpostia, äänipuhelua tai ääntä ja videota välittävää etäneuvotteluyhteyttä. Ohjauskeskustelun näkökulmasta sosiaalinen kynnyks näiden välineiden käyttöön vuorovaikutustilanteissa eroaa: Anonyymissä chatissä se on kaikkein matalin ja äänipuhelussa ja etäneuvotteluyhteydessä korkein. Sosiaalinen kynnyks sähköpostin käyttöön sijoittuu näiden välimaastoon. (Kolehmainen ym. 2017, 28)

Sosiaalisten vihjeiden puute on yksi verkkovuorovaikutuksen piirteistä ja se tekee verkosta erityisen vuorovaikutuksen areenan ohjausta ajatellen: jos

viestimiseen käytetään pelkkää tekstiä, on sosiaalisia vihjeitä tarjolla vähemmän. Ilman ilmeitä ja eleitä tapahtuva viestintä voi vaikeuttaa viestien tulkitsemista. Verkossa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa sosiaalinen todellisuus rakentuu kielen varaan sen sijaan, että kieli vain heijastelisi sitä. (Matikainen 2003, 64-65.) on avoimen yliopiston verkkokeskusteluista tutkiessaan havainnut, että ne olivat opettajakeskeisiä eikä se, että toimittiin verkossa muuttanut vuorovaikutusta tasavertaiseksi. Immonen ja Kuhanen (2016) näkevät verkko-ohjauksen huonona puolena myös sen, että ongelmien havaitseminen voi olla hankalaa. Myös tekniikan toimivuus, yksityisyyden turvaaminen sekä ajankäytön hallinta voivat tuoda haasteita verkko-ohjaukseen. (Immonen & Kuhanen 2016.)

Verkossa käyty keskustelu voi myös olla monologista, lähinnä osallistujien omien mielipiteiden ja näkemysten esittämistä ilman dialogista tai vuorovaikutteista keskustelua. Verkkokeskusteluissa on myös mahdollisuus välinpitämättömyyteen ja siihen, että joku osallistujista jää ilman vastausta kysymykseen. Matikaisen (2003, 65) mukaan verkko on kasvokkaista kohtaamista häilyvämpi areena vuorovaikutukselle. Matikainen (2003, 65) kuitenkin huomauttaa, että henkilökohtaisessa verkko-ohjauksessa näin ei välttämättä käy, vaikkakin valta-asema ohjaajan ja ohjattavan välillä oletettavasti säilyy. Ylönen (2014, 14) näkee verkon mahdollisuutena jäljitellä vuorovaikutukseen ja läsnäoloon perustuvaa ohjausta tilanteissa, joissa ohjattava ja ohjaaja eivät voi tavata kasvokkain. Verkon itsessään Ylönen (2014, 14) ei näe tuovan ohjaukseen mitään sellaista, mitä ei pystytä toteuttamaan kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

Sulerin (2004) mukaan verkossa kommunikointi voi olla jossain määrin helpompaa kuin kasvokkaisessa kohtaamisessa, mikä johtuu estojen vapautumisesta. Vaikka verkossa toimiessa oltaisiin tekemisissä tuttujen ihmisten kanssa, voi tieto siitä, että kaikki ilmeet ja eleet eivät välity toiselle olla vapauttavaa. Myös se, että ei-reaaliaikaisessa yhteydessä verkossa toimiessa ei tarvitse reagoida välittömästi voi tehdä joillekin kommunikoinnista helpompaa. Verkko-ohjauksen voi myös ajatella vähentävän esimerkiksi statukseen perustuvia eroja ihmisten välillä ja tasa-arvoistavan toimintaa. On kuitenkin huomattava, että verkossa statukseen voivat vaikuttaa esimerkiksi ilmaisun kyvyt ja tekninen osaaminen.

Verkossa toimittaessa ja verkko-ohjauspalveluita suunniteltaessa on huomioitava myös tietoturvasta sekä tietosuojasta huolehtiminen. Tietoturvasta huolehtiminen tarkoittaa palvelun, tietojen ja viestinnän suojaamista. Sen tarkoituksena on olla turvaamassa tiedon saatavuutta, luottamuksellisuutta ja oikeellisuutta. Olennaista on, että kaikki verkossa toimivat osapuolet ovat tietoisia riskeistä, joita tietoturvaan liittyy. Tietosuoja taas tarkoittaa henkilön yksityisyyden turvaamista, sitä, etteivät luottamukselliset tiedot päädy tahoille, joille ne eivät kuulu. (Hakkarainen ym. 2017, 87-92.)

Matikaisen (2003, 66) mukaan verkossa tapahtuva vuorovaikutus tulee ymmärtää sekä verkkovuorovaikutusena että kontekstin tai organisaation kuuluvana vuorovaikutuksen muotona, sillä se on erityispiirteistään huolimatta luonteeltaan sidoksissa instituutioon, jossa se tapahtuu. Aarnion ym. (2002, 22) mukaan verkko tuo osallistujille aiempaa laajemman toimintakentän, jossa informaation määrän lisääntyminen aiheuttaa sen, että siellä korostuvat valitsemaan oppiminen ja informaation hallinta. Opettaja tai ohjaaja voi toimia verkossa olevissa oppimisympäristöissä tukena merkityksellisten asioiden etsimisessä. (Aarnio ym. 2002, 22,28). Oikeanlainen tuki verkossa lisää motivaatiota ja yhteisöllistä oppimista. Se voi vaikuttaa myönteisesti myös itseluottamukseen. On kuitenkin tärkeää, että osallistuja tuntee olevansa osa ryhmää ja omaa riittävät tekniset taidot verkossa toimimiseen. Verkossa oleva toiminta on myös kyettävä pitämään riittävän yksinkertaisena ja selkeästi hahmotettavana. (Aarnio ym. 2002, 49–50.)

4.2 Verkossa olevia ohjauspalveluita

Nuorille tarkoitettuja verkossa toimivia ohjauspalveluita on suomessa lukuisia. Palveluiden kirjoon kuuluu eri neuvontapalveluita, joissa tarjotaan neuvoa ja tukea eri elämäntilanteissa oleville nuorille (Nuortenelama 2018). Verkossa tapahtuvaa nuorten ohjausta tarjoaa esimerkiksi Suomen lasten ja nuorten säätiön, Sitran, Ylen ja pelastakaa lapset ry:n yhteistyönä kehittämä Suunta-palvelu. Palvelussa nuoret saavat tukea erityisesti koulutukseen ja työelämään liittyvissä asioissa. Palvelussa on mahdollista keskustella nuoren kans-

sa hänen toivomallaan tavalla joko reaaliaikaisesti tai sähköpostin, tekstiviestin tai verkossa täytettävän yhteydenottolomakkeen kautta. (Gretschel & Junttila-Vitikka 2014, 7.)

Verkossa toimivia ohjauspalveluita kehitetään myös alle 30-vuotiaille työhön, koulutukseen tai arjen asioihin liittyvissä asioissa ilmaiseksi apua tarjoavan Ohjaamo-palvelun yhteydessä. Palvelun on tarkoitus olla monialaista tukea tuottava vuorovaikutteinen alusta, jonka tavoitteena on tarjota mahdollisuuksia etsiä tietoa itsenäisesti sekä tarjota välineitä, joilla saa yhteyden eri alojen ammattilaisiin. Palvelussa voidaan ohjata asiakkaita myös ryhmissä. (Ohjaamot 2018.)

Suunta-palvelussa tarjottava ohjaaminen on lähinnä tiedon antamista, palveluohjaamista sekä toimintaohjeiden antamista. Tietoa tarjotaan esimerkiksi nuorille suunnatuista palveluista. Ohjaustilanteissa on pyritty vahvistamaan nuoren roolia oman elämänsä määrittelijänä ja valintojensa tekijänä. Nuoria ohjattiin Suunta-palvelussa esimerkiksi TE -palveluihin, opinto-ohjaajille, nuorisotyöntekijöiden puheille, terveydenhoidon ammattilaisille, erilaisen avun piiriin sekä työpajoille. Palveluihin ohjaamisen lisäksi nuoret ovat saaneet palvelussa myös pienempiä toimintaohjeita, esimerkiksi neuvoja, miten tiettyssä elämäntilanteessa kannattaa toimia. (Gretschel & Junttila-Vitikka 2014, 35–36.)

Suunta-palvelun tarkoitus oli alun perin antaa nuorille tietoa ja ohjausta erilaisen palveluiden piiriin. Gretschelin ja Junttila-Vitikan (2014, 38) mukaan yllättävää oli, miten hyvin verkon välityksellä tapahtuvassa ohjauksessa pystyttiin kohtaamaan nuoria ja löytämään keinoja rohkaisuun, luottamuksen herättämiseen ja nuoren subjektiivisuuden vahvistamiseen.

Ohjatessaan nuorta ohjaaja saattoi erään esimerkin mukaan kuunnella aktiivisesti, varmistua ymmärtäneensä nuoren asioita, antaa myönteistä palautetta ja osoittaa arvostavansa nuoren kykyjä ottamalla hänet mukaan esimerkiksi tiedon etsintään (Gretschel & Junttila-Vitikka 2014, 38). Suunta -palvelusta saatujen kokemusten perusteella Hämäläisen ja Palon (2014, 47) kuvaamista työpajapedagogiikan elementeistä ainakin kohtaamisen ja vuorovaikutuksen

toteutuminen on mahdollista myös verkon välityksellä tapahtuvassa ohjauksessa ja niistä on saatu hyviä kokemuksia.

Peltola (2015) on tutkinut Suunta-palvelussa käytyjä chat -ohjauskeskusteluja ja tarkastellut niiden ohjausvuorovaikutusta sekä ohjaajien ohjauskeskusteluille antamia merkityksiä. Kaikille keskusteluille oli yhteistä se, että luottamus ja ohjaussuhde kehittivät keskustelujen aikana. Ohjausvuorovaikutus oli ollut monipuolista, yllättävää oli ollut hyvä tunteiden välittyminen chatin kautta. Chat oli toiminut ohjaajien odotuksia parempana ohjauksen välineenä. Sen kautta pystyttiin käyttämään hyvin erilaisia ohjaustyökaluja. (Peltola 2015, 38, 73-74, 79.)

5 VERKOSSA TOIMIVA TYÖPAJA

5.1 Digillä duuniin! -hanke

Opinnäytetyö kytkeytyy vahvasti sen toimeksiantajana toimivaan Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian meneillään oleva Digillä duuniin! -hankkeeseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa, joka auttaa hankkeessa verkossa toimivan työpajan kehittämistyötä tekeviä nuorisotyön ammattilaisia. Aiheesta ei ole tehty aiempia tutkimuksia.

Hankkeessa kehitetään työllisyyttä tukevien palveluita erityisesti syrjäseuduilla asuville nuorille. Palveluiden kehittämisessä hyödynnetään digitaalisia ja pelillisiä menetelmiä. Hankkeen toimintoihin kuuluu myös sosiaalisen vahvistamisen ryhmätoimintoja, joilla tuetaan nuorten elämäntaitojen kehittymistä. Nuoria autetaan tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja rakentamaan omaa elämäänsä. Tarkoituksena on vahvistaa syrjäseutunuorten palveluihin osallistumisen mahdollisuuksia. (Digillä duuniin! -hanke 2018.)

Toimenpiteissä on sekä työllisyyttä edistäviä sosiaalisia toimenpiteitä, että työllisyyttä suoraan tukevien palvelujen kehittämistä. Sosiaalisen vahvistamisen toimenpiteiden taustalla on myönteisen tunnistamisen teoria (tutustuminen, tunnustaminen ja tukeminen). Työllisyyspalveluiden kehittämisessä kes-

keistä on digitaalisuus, kokeilukulttuuri ja pelillisuus. Tarkoituksena on myös edistää nuorten osaamisen opinnollistamista, yhdistystoimintaa sekä kansalaisvaikuttamista. Nuorten kanssa työskenteleville hanke tarjoaa kolutusta sekä myönteisen tunnistamisen teorian menetelmistä, että digitaalisten työkalujen ja menetelmien käytöstä. (Digillä duuniin! -hanke 2018.)

Hanke liittyy Euroopan sosiaalirahaston kansainväliseen yhteistyöhön. Kansainvälisten kumppaneiden kanssa kehitetään esimerkiksi pelillisyyden ja verkko-ohjauksen menetelmiä. Hankkeen tarkoitus on monipuolistaa julkisten nuoriso- ja työllisyyspalveluiden tarjontaa ja kehittää erilaisia tapoja tarjota palveluita nuorille. Hankkeen myötä nuoret voivat hyödyntää työllisyyttä tukevia palveluita paremmin ajasta ja paikasta riippumatta. Hankkeen nuorille suunnattuja toimenpiteitä ovat: ITU-perusryhmätoiminta, Löydä oma tarinasi -ryhmätoiminta, nuorten vertaisohjaajakoulutus, verkossa toimiva nuorten työpaja, nuorten työllisyyttä tukevien verkko- ja mobiilipelien kehitys ja testaus, nuortentyöllisyyttä tukevan yksilö- ja ryhmävalmennuksen malli ja vertaisohjattu ja ammattilaisten tukema yrittäjyysvalmennus. (Digillä duuniin! -hanke 2018.)

5.2 Verkossa toimivan nuorten työpajan kehittäminen

Verkossa toimivaa nuorten työpajaa ei ole juurikaan tutkittu eikä sitä ole ainakaan laajamittaisesti kokeiltu vielä muualla Suomessa. Tarve työpajapalveluiden kehittämiseksi on kuitenkin olemassa. Nuoret kaipaavat viranomaispalveluista eniten parannusta työllisyyspalveluihin ja nuorten työnhakuvalmiuksia tukeviin palveluihin: Erikssonin (2016b, 47) mukaan itäsuomalaisista nuorista 34 prosenttia kokee ne riittämättömiksi

Työllistyminen on nuorille tärkeää, mutta työnhakuvalmiuksia ja työllisyyttä edistäviä palveluja ei ole riittävästi. Pelkkä koulutus- ja työllisyyspalveluiden kehittäminen ei kuitenkaan ole riittävää, vaikeimmin työllistyvät nuoret tarvitsevat ensisijaisesti palveluita, jotka tukevat sosiaalista vahvistumista ja motiivointia, tukea arjen hallintaan ja voimavarojen kasvattamiseen. Verkossa toimivien palveluiden etuna voidaan nähdä se, että ne ovat helposti saatavilla.

Ongelmana voi puolestaan olla se, etteivät nuorten kyvyt aina riitä palveluiden täysipainoiseen hyödyntämiseen. Miettisen ja Pöyryn (2015, 9) mukaan nuoria olisikin myös palveluiden ymmärrettävyyden näkökulmasta hyvä ottaa mukaan palveluiden suunnitteluun.

Miettisen (2015, 11) mukaan työpajojen toimintaa kehitettäessä tulisi sitä muovata entistä paremmin nuorten tarpeita vastaavaksi. Työskentelymenetelmiä pitäisi monipuolistaa ja kehittää laaja-alaisemmiksi tekemällä erilaisia kokeiluja. Nuorille on tarjottava mahdollisuuksia tutustua eri työtehtäviin ja eri alojen mahdollisuuksiin. Nuorille tarjottavien palveluiden kehittämisessä on yleensäkin kiinnitettävä huomiota syrjäseutunuorten eriarvoisuuteen palveluiden saatavuuden osalta. Työllisyyspalvelut saattavat puuttua kokonaan joiltakin pienemmiltä paikkakunnilta. Nuorille tarjottavan henkilökohtaisen tuen lisäksi on kehitettävä sähköisiä palveluita. (Miettinen 2015, 5,11.)

Verkossa toimivaa nuorten työpajaa kokeillaan Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian käynnissä olevassa Digillä duuniin! –hankkeessa. Sen idea on, että nuori voi kotoa käsin osallistua työpajan toimintaan ja saada ohjausta verkon välityksellä. Työpajatoimintaan verkossa voi kuulua yritysten tai organisaatioiden tilaamia toimeksiantoja tai töitä. Toiminnan ei ole tarkoitus toimia pelkästään verkon välityksellä, vaan siihen kuuluu myös kasvokkaisia kohtaamisia ohjaajien ja valmentautujien kesken. Kokeilun aikana kokeillaan ja arvioidaan erilaisia menetelmiä, joista toimivimmista kehitetään uusia palveluita. (Digillä duuniin! -hanke 2018)

Verkon välityksellä toimiva työpaja voidaan hankkeen erityisenä kohderyhmänä olevien syrjäseuduilla asuvien nuorten lisäksi nähdä vaihtoehtoisena tapana osallistua toimintaan myös niille nuorille, joille perinteisellä työpajalla oleminen ei sovi. Sosiaalisten taitojen puute tai yksilön tausta voi vaikuttaa siten, että nuoren palveluun osallistuminen estyy. (Miettinen & Pöyry 2015, 26). Osa nuorista myös ilmoitti työpajatoiminnan merkitystä selvittävässä tutkimuksessa, että ei halua työskennellä ryhmässä tai pajalla olo ei sovellu heille ollenkaan (Kuure 2010,7).

Digitaalisuus tarkoittaa tiedonhallintaa, jota tuetaan digitaalista tietoa käsittelevillä laitteilla. Nyky-yhteiskunnassa digitaalisuudella voidaan pyrkiä parantamaan palveluita, niiden kohdentamista ja sen seurauksena asiakkaiden hyvinvointia. Esimerkiksi työvoimahallinnon palveluiden digitalisointi kuuluu Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeisiin. (Nenonen 2015, 72; Duunitori 2017.)

Teknologian ja digitaalisen sisällön hyödyntämistä nuorison parissa tehtävässä työssä kutsutaan digitaaliseksi nuorisotyöksi. Verkossa toimiva työpaja voidaan siis ymmärtää myös yhtenä nuorisotyön muotona. Vaikka verkkoa on käytetty nuorisotyöntekijöiden työvälineenä jo 1980-luvun lopulta alkaen, on käsite digitaalinen nuorisotyö noussut keskusteluun vasta viime vuosina. Verkossa tehtävä nuorisotyö on muuttunut teknologian kehittymisen myötä monipuolisemmaksi, lukuisia palveluita ja sovelluksia käsittäväksi kokonaisuudeksi 2000-luvun alun jälkeen. Internet on jo pitkään nähty luontaisena ympäristönä nuorisotyölle, koska kohderyhmänä olevat nuoretkin ovat siellä. (Sinisalo-Juha & Timonen 2011, 23; Lauha & Tuominen 2016, 9.) Vuonna 2016 yli 60 prosenttia suomalaisista 18-29-vuotiaista nuorista käytti internetiä yli 20 tuntia viikossa, suuri osa käytöstä on älypuhelimien avulla tapahtuvaa sosiaalisen median käyttöä (Ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2016).

Nuorten mielestä digitaalisuutta ei hyödynnetä tarpeeksi palvelujärjestelmässä, vaikka digitaaliset palvelut ja internet ovat tärkeitä esimerkiksi syrjäseutunuorille. Ohjattuihin harrastustoimintoihin osallistuminen voi olla niiden puuttumisen tai välimatkojen vuoksi hankalaa, aikaa vietetäänkin paljon kotiympäristössä ja internetissä. Verkon ja älypuhelimien käyttäminen ovat tärkeä osa vapaa-aikaa: Yhteydenpito ja kaverisuhteiden ylläpito ovat tärkeitä ja pelaaminen on suosittua erityisesti poikien keskuudessa. (Eriksson 2016a, 17; Tuuva-Hongisto ym. 2016, 10, 78–79.)

Tällä hetkellä digitaalisuutta hyödynnetään nuorison parissa tehtävässä työssä eniten tiedottamiseen ja yhteydenpitoon. Myös kahdenkeskiset, verkon välityksellä käytävät ohjauskeskustelut ovat melko yleisiä. Digitaalisuuden hyödyntäminen on kuitenkin varsinaisen ohjaamisen sijaan pääasiassa tavoittamista, vuorovaikutusta ja nuorten kohtaamista. Muita mahdollisuuksia ei vielä hyödynnetä kovinkaan laajasti. (Lauha & Tuominen 2017, 27.)

Nuorten osallisuuden toteutuminen digitaalisessa nuorisotyössä on vaihtelevaa. Nuoret pääsevät jonkin verran mukaan suunnitteluun ja toteutukseen ja nuoria otetaan mukaan esimerkiksi resursseihin liittyvien tarpeiden selvittämiseen. Toiminta on usein kuitenkin ammattilaisten suunnittelemaa ja toteuttamaa, ei niinkään nuorten omaehtoiseen, omiin kiinnostuksen kohteisiin ja tarpeisiin linkittyvää toimintaa. (Lauha & Tuominen 2017, 54–55.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoitus on saada tietoa siitä, millaista ohjausta ja millaista sisältöä koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret kokevat tarvitsevansa, mikäli sitä annettaisiin heille verkossa toimivassa työpajassa. Tutkimuksen kohdejoukkoa ovat työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevat alle 29 -vuotiaat eteläsavolaiset nuoret.

Käytän toisessa tutkimuskysymyksessä ja tulososiossa työpajoilla usein käytetyn valmennus -termin sijaan käsitettä ohjaus siksi, että se on yhdenmukainen Digillä duuniin! -hankkeen hankesuunnitelman verkossa toimivan työpajan toimenpidekuvauksessa käytetyn käsitteistön kanssa. Katsoin ohjaus -termin kuvaavan riittävän hyvin kokonaisuutta, josta halusin tutkimuksessa saada tietoa.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

Millaista ohjausta nuoret kokevat tarvitsevansa verkon välityksellä toimivassa työpajassa?

Millaista sisältöä nuoret kokevat tarvitsevansa verkon välityksellä toimivassa työpajassa?

6.2 Tutkimusote ja aineistonkeruu

Tämän opinnäytetyön tutkimuksessa on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja sillä pyritään kohteen tutkimiseen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 1997, 157.) Kananen (2014, 18) mukaan laadullinen tutkimus on tutkimusta, jonka avulla pyritään tekemään löydöksiä ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Olemassa olevien väittämien todentamisen sijaan pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa asioita. (Kananen 2014, 18.)

Laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaan ilmiön kuvaamista, ymmärtämistä ja tulkinnan antamista. Ilmiötä pyritään ymmärtämään mahdollisimman syvästi. Kiinnostuksen kohteena ovat merkitykset ja se, miten ihmiset kokevat reaali maailman. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että aineistoa kerätään luonnollisissa, todellisissa tilanteissa ja sitä kerätessä käytetään metodeja, joiden avulla saadaan esille tutkittavien näkökulmia asioista. Tutkimusotteeseen kuuluu, että tutkija on suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Aineistonkeruun metodeja ovat esimerkiksi osallistuva havainnointi, dokumenttien ja tekstien diskursiiviset analyysit, ryhmähaastattelut sekä teema-haastattelu. (Hirsjärvi ym. 1997, 160; Kananen 2014, 19.) Laadullinen tutkimus oli luonnollinen valinta opinnäytetyöni tutkimusotteeksi, sillä tavoitteena oli tuoda esiin nuorten näkökulmia heille tarkoitetun palvelun kehittämisessä ja saada tietoa siitä, millaisia asioita he kokevat itselleen tarpeelliseksi.

Käytin aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Haastattelu on joustava, moniin tilanteisiin ja tarkoituksiin sopiva menetelmä. Usein se on ainoa keino saada aineistoa liittyen siihen, millaisia merkityksiä ja tulkintoja ihmiset antavat asioille. Haastattelun avulla voidaan tuoda esille subjektiivisia kokemuksia ja haastateltavat voidaan valita siten, että heillä on kokemusta tutkittavasta asiasta. Haastattelun etuna on myös se, että tutkijan on mahdollista pyytää haastateltavaa selittämään tai tarkentamaan sanomiaan asioita. Myös ei-kielellisen viestinnän, kuten eleiden ja ilmeiden havainnoiminen on mahdollista haastattelutilanteessa. (Puusa 2011a, 74, 76.) Haastattelun valinta aineistonkeruumenetelmäksi on perusteltua myös silloin, kun aihe on tuntema-

ton tai vähän kartoitettu (Hirsjärvi ym. 2007, 200). Koska verkossa toimivasta työpajasta ei ole aiempia tutkimuksia, oli tässä opinnäytetyössä perusteltua käyttää haastattelua aineistonkeruumenetelmänä.

Teemahaastattelu on haastattelumuoto, joka perustuu oletukseen, että menetelmällä pystytään tutkimaan kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia ja uskomuksia. Teemahaastattelussa osa lähtökohdista on päätetty etukäteen: ennalta määritellyt teemat ja tarkentavat kysymykset muodostavat haastattelun rakenteen. Tutkijan on mahdollista ohjata haastattelun kulkua kuitenkin kontrolloimatta sitä kokonaan. (Puusa 2011a, 81.)

Teemahaastattelun runko perustuu teema-alueuutteluun, jota käytetään haastattelussa keskustelua ohjaavana muistilistana (Hirsjärvi & Hurme 2014, 66). Teemoja muodostettaessa tulisi niistä tehdä sen verran väljiä, että tutkittavan ilmiön moninaisuus kyetään paljastamaan mahdollisimman hyvin. Teemahaastattelu etenee yleisen tason teemoista yksityiskohtaisempiin kysymyksiin ja keskustelua voidaan haastattelutilanteessa teema-alueiden pohjalta syventää haastateltavan kiinnostuksen ja jaksamisen ehdoilla niin pitkälle kuin se tutkimuksen kannalta on tarpeen. Teemahaastattelulle on tyypillistä, että tutkijan lisäksi myös tutkittava toimii tarkentajana. Ilmiön konkretisoituminen tutkittavan mielessä riippuu hänestä itsestään. (Kananen 2014, 77; Hirsjärvi & Hurme 2014, 66-67.)

Puusan (2011a, 83) mukaan haastattelurunko auttaa haastattelutilanteessa keskustelun pysymistä tutkimuksen kannalta olennaisissa asioissa. Teemahaastattelun runko muodostuu kirjallisuuskatsauksen tuottaman tiedon ja tutkijan esiymmärryksen yhdistelmästä. Teemojen tulee pääasiassa perustua teoreettiseen viitekehukseen, eli siihen, mitä aiheesta jo tiedetään, mutta kysymyksenasettelussa voidaan hyödyntää myös kokemuseräisiä havaintoja.. (Puusa 2011a, 82–83.) Tämän tutkimuksen teemahaastattelurunko (Liite 1) perustuu suurelta osin opinnäytetyön kirjallisuuskatsaukseen (Luvut 1–5). Haastattelurungon rakentamisessa ja kysymysten muotoilussa haastatteluiden aikana pyrittiin huomioimaan myös tutkimuksen kohderyhmänä olevat nuoret. Puusan (2011a, 82–83) mukaan on tärkeää, että haastatteluissa käytetyillä käsitteistöllä on sama merkitys sekä haastattelijalle että haastateltavalle. Tut-

kijan tulee pystyä muodostamaan ilmiön osatekijöistä ymmärrettäviä kysymyksiä (Puusa 2011a, 83).

Aineistonkeruu tehtiin kevään 2018 aikana haastattelemalla kuutta eteläsavolaista täysi-ikäistä, alle 29-vuotiasta nuorta. Nuorista viisi oli haastatteluhetkellä nuorten työpajoilla. Yksi nuorista ei ollut minkään palvelun piirissä. Yhtä lukuun ottamatta nuoret asuivat kaupunkikeskusten ulkopuolella Etelä-Savossa. Haastatelluilla oli siis kaikilla kokemusta joko syrjäseudulla asumisesta tai työpajatoiminnasta, joillakin molemmista näistä. Haastattelutilanteista viisi oli järjestetty kahdenkeskisinä tapaamisina Mikkeli kaupungin nuorten työpajoilta järjestyneissä tiloissa. Yksi haastattelu tehtiin eteläsavolaisen kunnan tiloissa muuten samalla periaatteella, mutta paikalla oli kolmas osapuoli kaikkien paikallaolijoiden suostumuksesta. Kullekin haastattelulle oli varattu aikaa noin tunti.

Haastateltaville tulee kertoa tutkijan yhteystiedot, tutkimuksen tarkoitus, aineiston luottamuksellisuus, osallistumisen vapaaehtoisuus ja se miten aineistoa käytetään, julkaistaan ja arkistoidaan (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 415). Näistä asioista annettiin haastateltaville tietoa ennen haastatteluita. Heille kerrottiin tarkasti, mitä tutkimus koskee ja mihin haastatteluita käytetään. Koska tutkimuksessa haluttiin tietoa vielä tutkimattomasta aiheesta, käytettiin aikaa myös verkossa toimivan työpajan ideasta kertomiseen. Haastattelun rakenteen muodosti paperille tulostettu teemahaastattelurunko, jota pidin haastateluissa mukana. Haastattelut nauhoitettiin äänitiedostoiksi.

6.3 Aineiston analysointi

Tutkimusaineiston analyysi on laadullisessa tutkimuksessa koko tutkimusprosessin ajan mukana kulkeva, prosessia ja tiedonkeruuta ohjaava vaihe. Kananen (2014, 18) mukaan on suorastaan väärin aloittaa aineiston analyysi vasta siinä vaiheessa, kun koko aineisto on kerätty. Kerättyä aineistoa analysoimalla pystytään määrittämään, milloin aineistoa on kerätty tarpeeksi. Aineistoa on oltava sen verran, että tutkimusongelma saadaan ratkaistua ja tutkijalla on mahdollisuus ymmärtää tutkittava ilmiö. Myös Hirsjärven ja Hurmeen (2004,

136) mukaan aineiston analyysiä tulisi miettiä jo aineistoa kerätessä ja aineiston analyysi voi alkaa jo haastattelutilanteessa. (Kananen 2014, 18-19; Hirsjärvi & Hurme 2014, 136.)

Haastatteluissa hankittu aineisto litteroitiin, mikä tarkoittaa sen muuttamista tekstiksi (Ruusuvoori & Nikander 2017, 427). Aineisto myös anonymisoitiin siten, että yksittäistä haastateltua nuorta ei voida tunnistaa aineistosta. (Ruusuvoori & Nikander 2017, 438). Tutkimuskysymys ja analysointitapa määräävät sen, miten tarkasti haastatteluaineisto tulee litteroida. Olennaista on, että tarkkuus riittää tuottamaan tiedon, jolla pystytään vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Sanatarkassa litteroinnissa kaikki haastatteluissa puhuttu on merkitty sanatarkasti, eikä mukaan oteta juurikaan muuta informaatiota haastattelutilanteesta. Puheen rytmiä kuvataan välimerkkejä käyttämällä. (Ruusuvoori & Nikander 2017, 425, 429- 430.) Käytin litteroinnin tarkkuustasona sanatarkkaa litterointia, sillä katsoin puheiden sisällön tuottavan riittävästi informaatiota. Ääninauhurille tallennettua haastatteluaineistoa oli 220 minuuttia, josta litteroitua tekstiä kertyi yhteensä noin 50 sivua.

Aineiston sisällönanalyysi on metodi, jossa analysoidaan sitä, mitä haastatteluissa on puhuttu (Ruusuvoori & Nikander 2017, 430). Sisällönanalyysissä aineistoa järjestetään siten, että olennaista tietoa ei kadoteta. Aineistoa voidaan myös pelkistä ja tiivistää. Tarkoituksena on saada aineistosta kokonaisuus, josta on mahdollista tehdä päätelmiä tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa 2011b, 116-118.)

Tutkimuksen aineiston analyysi on tehty teemoittelemalla. Teemoittelussa tarkastellaan haastateltavien kertomuksia ja etsitään useammalle haastateltavalle yhteisiä piirteitä, jotka voivat pohjautua esimerkiksi teemahaastattelun teemoihin. Teemat perustuvat tulkintaan, jota tutkija aineistosta tekee: vaikka haastateltavat esittäisivät asian eri tavoin, voidaan ne silti katsoa kuuluvaksi samaan teemaan (Hirsjärvi & Hurme 2014, 173.)

Teemoittelua tehtiin tässä tutkimuksessa haastateltavien kertomuksista tehtyihin tulkintoihin perustuen. Litteroitua ja tulostettua aineistoa läpikäymällä pyrkimykseni oli löytää aineistosta asioita, jotka liittyivät haastatteluja varten laatimani teemahaastattelurungon teemoihin. Hirsjärven ja Hurmeen (2014, 173)

mukaan lähtökohtateemojen lisäksi aineistosta nousee usein myös muita teemoja. Pyrin etsimään myös näitä tavoitteenani löytää tutkimuksen kannalta olennaisia ja kiinnostavia asioita. Käytännössä teemoittelu aloitettiin jo haastatteluiden aikana tekemällä samalla muistiinpanoja tutkimuksen kannalta kiinnostavista asioista.

Tutkimusaineiston monipuolista käyttöä analyysissä voidaan osoittaa käyttämällä litteraatioissa haastateltavien tunnuksia. Näin voidaan myös erotella, mitkä otteet ovat peräisin samalta haastateltavalta. (Ruusuvuori & Nikander 2017, 430–431.) Käytän luvussa 7. haastateltavista tunnuksia H1-H6.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Nuorten edellytykset verkossa toimimiseen

Tutkimukseen osallistuneista nuorista suurimmalla osalla on mielestään hyvät edellytykset ja valmiudet verkossa toimimiseen. Kaikilta haastatelluilta löytyy myöskin jokin laite, jolla pääsee internetiin. Vaikka yhteydet eivät kaikilla toimikaan täysin ongelmitta, on yhteydenpito verkossa jokaisen kohdalla mahdollista. Lähes kaikki haastateltavat kertoivat teknisen osaamisensa olevan sillä tasolla, että verkossa toimiminen olisi mahdollista.

H1: Mulla on tietokone ja kyllä varmasti ois niiku ihan taitoakin olla sillei, kodin kautta tehdä niitä hommia verkossa. Ei olis ongelma.

Yksi haastatelluista nuorista kuvasi teknistä osaamistaan niin heikoksi, että tarvitsisi lisäkoulutusta ja ohjausta ennen kuin verkossa toimivaan työpajaan osallistuminen olisi mahdollista.

H3: No aika heikkoo on se osaamine.

Nuorten tavat ja mahdollisuudet käyttää teknologiaa vaihtelevat paljon. Esimerkiksi yhdellä ei ole älypuhelinta käytössään eikä yhdellä tietokonetta. Myös sosiaalisen median käytön osalta nuorten tottumukset eroavat, sillä haastateltavien joukossa on ahkeriakin sosiaalisen median ja erilaisten viestipalvelui-

den käyttäjiä. Niidenkin käyttötavoissa on kuitenkin suuria eroja, sillä esimerkiksi Facebook on käytössä vain kolmella nuorella. Kahdella heistä ei ole minäänlaista sosiaalisen median palvelua käytössään.

H2: Facebook joka päivä ja instagram, youtube, pinterest. Ihan tämmösiä niiku aika tavallisia sovelluksia ja paljon.

H5: No enpä nyt varsinaisesti käytä ollenkaan, ei oo mitää facebookia eikä vastaavaa.

Nuori, joka ei käytä sosiaalista mediaa katsoi, että vaikka häntä ei aihe kiinnostanut, on sen käytön opettelu silti tarpeellista tulevaisuudessa. Internet, pelaaminen ja älypuhelimien käyttö oli joillakin hyvinkin aktiivista, mutta ne eivät nousseet jokaisen nuoren kohdalla erityisen tärkeiksi asioiksi, vaikka ne esimerkiksi Tuuva-Hongiston (2018, 163) mukaan ovat merkittävä osa syrjäkylien nuorten vapaa-aikaa.

7.2 Nuorten ajatuksia verkossa toimivasta työpajasta

Kokevatko nuoret ylipäättänsä tarvetta verkossa toimivalle työpajalle ja miten he suhtautuvat ajatukseen siitä, että työpajatoimintaan voisi osallistua kotoa käsin? Ajatus työpajatoiminnan järjestämisestä verkon välityksellä otettiin haastattelemieni nuorten keskuudessa vastaan melko myönteisesti. Lähes kaikki pitivät sitä ajatuksen tasolla toimivana ratkaisuna. Osa myös piti osallistumista omalla kohdallaan hyvin mahdollisena.

H4: No, ei se ainaskaa niiku poissuljettu vaihtoehto ainaskaa itteni kohalla ois

Peltolan ja Moision (2017, 23) mukaan nuoret toivovat heille tarjottavissa palveluissa myös kasvokkaisia kohtaamisia. Haastattelemistani nuorista useimmat olisivatkin mieluummin paikan päällä työpajoilla saamassa valmennusta. Verkossa toimiva työpaja ei siis voi nuorten mielestä voi korvata työpajoilla paikan päällä olemista, mutta siihen suhtaudutaan silti positiivisesti.

H3: Siis mielummiha miä niiku ite tekisin tälle miten nykyää, mut jos mieltii semmosia, mitkä ei oikeesti pääse sieltä liikkumaa kunolla ni oha tää sitte kätevä, ja ehkä tietysti nykyää monet osaa vähä paremmi käyttää näitä nettejä ja vastaavia ni.

Nuorista viisi asuu kaupunkikeskusten ulkopuolisilla alueilla. Syrjäinen asuinpaikka vaikeuttaa palveluihin osallistumista etenkin nuorella jolla ei ole omaa autoa eikä ajokorttia. Työpajoille pääsy edellyttää kyytien sopimista tai bussilla kulkemista. Neljällä nuorella on käytössään oma auto, jolla he pääsevät kulkemaan kaupunkiin. Heidän kohdallaan liikkuminen olisi mahdollista, joskin hitaampaa ja vaikeampaa ilman omaa autoa. Yksi nuorista kertoi olevansa riippuvainen omalla autolla kulkemisesta maksettavasta polttoainekorvauksesta. Armilan (2017b, 62) mukaan julkisen liikenteen vähäisyys vaikeuttaa kaupunkiin kulkemista. Tämä on totta myös joidenkin haastattelemieni nuorten kohdalla: Busseja kyllä kulkee, mutta niiden käyttäminen saattaisi edellyttää pahimmillaan viiden kilometrin kävelyä bussipysäkille.

H1: Joo oon, ehtottomasti kyllä, et emmä ilman tuolta.. oha, julki set aina liikkuu, mut emmä niillä tykkää mennä. Et jos ei ois autoon ni en tiä mitä tekisin.

Idea verkossa toimimisesta nähtiin joustavana tapana pysyä mukana työpajan toiminnassa, mikäli työpajatoimintaan osallistuminen paikan päällä ei jostakin syystä olisi onnistu. Sen nähtiin hyödyttävän esimerkiksi juuri pitkien välimatkojen takana asuvia joille oman auton käyttö ei aina ole mahdollista tai tilanteessa, jossa henkinen tai fyysinen vointi vaihtelee niin, että työpajoille paikan päälle lähteminen ei ajoittain ole mahdollista. Yksilöllisyyden ja elämäntilanteen huomioiminen työskentelyssä ovat Sepän (2013, 81) mukaan nuorille tärkeää työpajatoiminnassa. Ne ovat tärkeitä myös osalle haastattelemistani nuorista.

H2: Kyllä miu mielestä se kuulostaa tosi hyvältä, et esimerkiks jos on semmosia päiviä et on kipeenä taikka sitten tulee semmonen päivä ettei vaan niiku jaksa, ei pysty, ihan niiku vaikka henkine taikka muu, vaikka fyysinen kunto on semmosessa, ettei pääse tulemaa, ni sitte se ettei niiku ihan kokonaan ois pois että pystys tekemään sen etänä sitte. Sit tietysti se, että miten lyhyt varotus-

aika siinä saa olla, että pystyykö samana aamuna päättämään, että teenkin etäpäivän.

H1: Siis, se ois kyl tosi hyvä, et just ku on näitä, jotka asuu tosi kaukana ja sit ku ei tota.. oo sitä autoo välttämättä itellä ja sitten niiku ni se et jos on mahdollista ni pystys tekee kotoo käsin ni se ois tosi hienoa et vois välillä aina tehdä siellä. Et musta se kuulostaa hyvältä ku nykyää tää on kaikissa autokouluissa ja tälläsissä. On tullu se kotiopetus.

Palon (2017, 35) mukaan joustavuus tarkoittaa työpajoilla erilaisten tarpeiden huomioimisen lisäksi vaihtoehtoisten toimintaympäristöjen tarjoamista. Yöihmiseksi itseään kuvaillut nuori piti juuri ajatusta joustavuudesta vahvimpana asiana verkossa toimivassa työpajassa. Hänen mukaansa esimerkiksi joustavat aikataulut ja työskentelyajat mahdollistaisivat työn tekemisen silloin, kun hän on virkeimmillään. Nuori piti yhteiskunnan normeista poikkeavaa vuorokausirytmiiä suurena ongelmana tulevaisuutta ja työelämää ajatellen. Hän ajatteli, että tekemällä tehtäviä verkossa hän voisi pyrkiä totuttelemaan erilaiseen päivärytmiin. Työpäivän alkamisaikaa voitaisiin pikkuhiljaa muuttaa aikaisemmaksi, jolloin rytmien muuttamisesta ei tulisi liian raskasta.

H6: Esimerkiks jos mä olisin verkkotyöpajalainen, niin tietysti mulle se ois hyvä, koska mä oon yöihminen itse. Mä kärsin tosi paljon siitä, et mä en saa unta usein, niin jos mä oisin verkkotyöpajalla ni mun ei välttämättä tarttis herää johonkin tiettyyn aikaan, mä vaan teen hommia öisin ja jätän raportin ohjaajille et tämmöstä mä oon tehny kello neljän aikaa aamusta että, mutta et siino niiku tavallaa potentiaalia niille, jotka kärsii uniongelmistä ja tälläsistä että he pystyy tekemään työtä oikeeseen aikaan sillo ku niitten aivotointa on täysissä tehoissa.

Vaikka suhtautuminen verkossa toimivaan työpajaan oli suurimmaksi osaksi myönteistä, suhtauduttiin ajatukseen myös varauksella. Yksi nuorista piti outhona ajatusta siitä, että työpajan tehtäviä tehtäisiin kotona. Hän kuitenkin näki sen jollain tasolla toimivana ja mahdollisena.

H3: Kyllähä tuo nyt varmaa onnistus, mut ouvolta kuulostaa.

Osa haastatelluista taas kertoi, että heille on tärkeää päästä lähtemään kotoa pois. Eräs nuori totesi, että jos kotiin jää, on sama tehdä ”tehdä omia juttujaan”. Verkossa tekeminen voisi toimia, mikäli hänellä ei olisi autoa käytettävissään. Nuori, joka ei nähnyt verkossa toimivaa työpajaa välttämättä ”omana juttunaan” ajatteli kuitenkin palvelusta tulevan ”aika suosittu”.

7.3 Verkossa toimivan työpajan sisältö

Haastatteluaineistossa esille nousseiden nuorten tarpeiden ja näkökulmien määrä koskien verkossa toimivan työpajan sisältöä on kirjava. Nuoret nostivat esiin lukuisia asioita, joita voisivat tehdä ohjatusti kotoa käsin. Tietokoneilla tehtävien töiden, kuten kotisivujen tekemisen, eri ohjelmien tai mediataitojen, kuten videoeditoinnin opetteluun ohella myös tiedonhankinta ja mahdollisuus erilaisten, esimerkiksi työelämävalmiuksiin tai elämänhallintaan liittyvien asioiden oppimiseen kiinnostaa nuoria.

H2: No varmaan siinä niiku ihan jotakin työtehtäviä ja mitä ite aattelin ni vois olla vähän tämmösiä niiku.. no tietysti muistiinpanojen kirjoittamista ja sit semmosta niinkun vois lukee ja ymmärtää juttuihin jotain niiku elämänhallintaan... taikka tämmösiä juttuja.”

H5: No kai niitä dime hommia nyt sen verra et jotai, opettelis jotai ohjelmia käyttämään.

Myös käytännön työtehtävien, esimerkiksi käsitöiden tai valmisteltavien töiden, kuten kaavojen laskemisen ajateltiin onnistuvan hyvin kotoa käsin. Tehtyjä töitä voisi valokuvata ja ohjeistusta tekemiseen saada esimerkiksi videoyhteyden välityksellä. Myös ammatillisten opintojen osittainen suorittaminen ja tiedon saaminen yrittäjyydestä kiinnostavat tutkimuksessa mukana olevia nuoria. Kaikki nuoret eivät nimenneet mitään erityistä kiinnostuksen kohdetta tai asioita, joita haluaisivat verkossa toimivassa työpajassa tehdä. Yksi nuori piti kiinnostavana ajatusta, että verkossa tarjottaisiin tietoa ja mahdollisuuksia kiinnostua eri asioista, mutta korosti, että niitä ei saa ”tuputtaa”.

H2: Käsitöistä, erilaisia niiku käsityötekniikoita, askartelua, neulomista, virkkaamista... tämmösiä niiku erilaisia, mitä oon hyvin paljon kans tota, youtubesta kattonu. Yks mikä on kiva harrastus ni

näitä origameja katon, että miten ne taitellaa ja sitte teen ite perässä. Että semmosia erilaisia taitoja ois kiva.

Osa haastatelluista nuorista on aktiivisia pelaajia ja ajatus pelaamisesta osana verkossa toimintaa saakin nuorilta hyväksyntää. Pelit nähdään hyvänä vaihteluna ja hauskana tapana oppia. Nuorille on kuitenkin tärkeää, että pelit eivät ole yksitoikkoisia eivätkä liian helppoja. Paljon pelaava nuori totesi peleistä, että niissä tulee voida myös hävitä.

H3: Siinäähä sitä samala oppis, jos nyt sen tyyllisiä pelejä ni opettelee ni vois se iha hauskaa vaihtelua olla tuokii.

H4: No, pitäs niiku olla oikeesti semmone niiku monipuoline, et jos se ois niiku semmone ammatteihii liittyvä peli et siinois niiku kaikki mahdolliset ammatit mitä ois ja sit voisi te valita mitä niistä pelais, sellasta..

Yksi nuorista ajatteli, että erityisesti tiimityöskentelyä vaativat pelit voisivat toimia hyvin työpajaympäristössä. Ne olisivat hyvä tapa tutustua muihin pajalla olijiin ja toimisivat yhdistävänä tekijänä ihmisten välillä.

H6: Yks tapa, mitä pelejä vois käyttää tälläsessä verkkotyöpajassa olisi se, että jos pystyisi yhdistämään niitä henkilöitä toisiinsa tavalla, että niiku pystys tutustumaa toisiinsa vähä paremmi, jotai semmosii tiimipohjasia pelejä pystyisi pelaamaa niiku ryhmässä. Et sais niiku ihmiset vähä niiku synkkaamaa toisiinsa, että millasia ihmisiä on pajoilla ja tällästä.

Osa nuorista toivoi joustavuutta myös verkossa toimivassa työpajassa tehtävien töiden osalta. Tämän kysymyksen kohdalla mielipiteet vaihtelivat melko paljon: Jotkut nuoret näkevät hyvänä sen, että heille tarjotaan pääasiassa valmiita tehtäviä, mutta osa heistä toteuttaisi mielellään omia ideoitaan ja haluaisi vaikuttaa työpäivänsä kulkuun. Valmiita tehtäviä haluavat ajattelivat esimerkiksi niiden tekevän toiminnasta selkeämpää.

H4: Kyl se varmaa ois sillei paljo mukavampaa, että ite sais niiku päättää et mitä tekee.

H6: Mä ite suosisin semmosia niiku työtehtäviä vaa et o, et jos ohjaaja sanoo et me tarvitaa tämmösiä kuka halua ottaa tälläsiä ni mä voisi sanoo että joo tää näyttää hyvält miä otan tämän itelleni ja sit mä rupeen työstää sitä ja jossai kohtaa päivän aikana yön aikana ja sitten lähetän takasi että ohjaaja tämä on nyt homma hoidettu ja täs on mitä mä oon tehny sille, että valmiit tehtävät ois mun mielestä aika hyvä, et en tiiä et kannattaako hirveesti vaikuttaa sitte niihi työtehtäviin nii hirveesti.

Haastateltavista useimmat pitivät myös hyvänä asiana sitä, että verkossa toimiva työpaja sisältäisi sosiaalista kanssakäymistä sekä ryhmässä tapahtuvaa ohjattua työskentelyä verkossa. Ryhmässä toimiminen ja jossakin yhteisössä mukanaolo nähtiin tärkeänä monesta eri näkökulmasta.

H5: No joo oisha se sillei kivempi että ois sit niiku ihmiste kans tai sillei kuitekii jossai määri yhteyksissä.”

Itsenäinenkin työskentely verkossa onnistuisi nuorilta, eivätkä ryhmässä toimiminen tai sosiaaliset kontaktit ole jokaiselle aivan välttämättömiä. Asioiden tekeminen yhdessä muiden kanssa tekisi kuitenkin haastateltavien mielestä toiminnasta esimerkiksi mielenkiintoisempaa ja mielekkäämpää.

H3: Nii, kuvittelisin, et vois olla vähä mielekkäämpää, vaikka ite nyt ei oo hirmu semmone, jos ei nyt tuttuja oo siinä ryhmässä ni ei oikein nii koulussakaan nii innokkaana missää ryhmätöissä.

H2: Kyllä varmaan vois toimia, et tietysti siinä, joillekin se saattas olla jopa ehkä helpompaa niinkun keskustella ja kysyä asioista niinkun kirjottamalla, että jos joillakin on hyvinkin, tai saattaa olla vähä vaikeeta kasvotusten keskustella taikka puhua joistakin asioista, saattas joillekin olla. Jos pitäs valita ni ite kyllä enemmän oisin sitte kasvotusten tässä porukassa tässä paikan päällä. Mutta en poissulje sitä vaihtoehtoa, että..

Yhteisöllisyys koettiin hyvänä ajatuksena myös avun saamisen näkökulmasta. Samaan aikaan verkossa olevilta voisi kysyä neuvoja ja tehtäviä voisi pohtia yhdessä. Jotkut näkivät, että asioiden kysyminen ja kommunikointi saattaisi olla helpompaa verkossa. Wrede-Jäntin (2017, 76) mukaan työpajalla olijoille on tärkeää kuulua ryhmään ja ryhmätoiminnan tarjoaminen nähdään oleellisena osana työpajatoimintaa. Ryhmän tarjoaman seuran ja ymmärryksen on työpajanuorten keskuudessa koettu parantavan psyykkistä hyvinvointia (Wre-

de-Jääntti 2017, 77). Jauhiainen ja Eskola (1994, 15) pitävät ryhmään kuulumista tärkeänä kehittymisen kannalta, sillä itsetuntemus ei kehity sosiaalisesta tyhjiössä vaan vaatii palautetta. Pietikäisen (2017, 5) mukaan esimerkiksi myönteisen palautteen saaminen muilta lisää myös nuorten hyväksytyksi tulemisen tunnetta työpajoilla.

H2: No ehkä semmone, joka... tutkitaa jotai asiaa ja jollakin saattaa olla enemmän tietoa tai paremmat lähteet mitä miulla on, että tämmöstä niiku, vois kysyä toiselta neuvoo. Et ja sitten no, en tiiä miten paljon ois sitte niiku ryhmätehtäviä vai onks ne kaikki niinkun henkilökohtasia, mutta jos ne on niiku henkilökohtasia ja ite et oikee tiiä, että mitä etsiä ni sit ois hyvä sieltä ryhmästä esimerkiksi kysyä.

Ammattilaisten tarjoaman tuen lisäksi työpajoilla voidaan Leinosen (2009, 121) mukaan antaa työpajalla olijoille vastuuta toistensa perehdyttämiseen. Teknologian kanssa hyvin pärjäävä nuori näki ryhmässä toimimisen siinäkin mielessä hyvänä asiana, että hän voisi opettaa muita mukana olijoita käyttämään erilaisia sovelluksia. Yksi haastateltavista ei kokenut ryhmässä toimimista ollenkaan olennaiseksi tai itselleen tärkeäksi osaksi toimintaa ja työskentelisi mieluiten itsenäisesti, mikäli tekisi töitä kotona.

7.4 Ohjaus verkossa toimivassa työpajassa

Haastattelemani nuorten kokemukset ohjauksen tarpeesta vaihtelivat, jotkut näkevät, ettei verkon kautta tapahtuvan ohjauksen tarvitsisi olla juuri muuta kuin työtehtävissä opastamista. Jotkut taas kokevat tarvitsevansa ohjausta arjen ja elämänhallinnan ongelmissa, työelämä- ja digitaalisten taitojen opettelussa sekä kiinnostuksen kohteiden etsimisessä. Kapasen (2010, 101–102) kuvaaman Työpajapedagogiikan ajatuksen erilaisuuden ja yksilöllisten opintopolkujen hyväksymisestä voi nuorten näkökulmiin perustuen katsoa koskevan myös verkossa tapahtuvaa toimintaa. (Kapanen 2010, 101–102.) Nuoret myös suosivat hyvin erilaisia tapoja pitää yhteyttä ohjaajaan. Osa nuorista piti älypuhelimien ja sosiaalisen median käyttöä luontevimpana tapana, osa taas ajatteli, että sosiaalinen media on pidettävä täysin erillään työpajatoiminnasta. Myös videoyhteyden muodostamisen ajateltiin olevan hyvä tapa toteuttaa ohjausta.

Yksi nuorista piti perinteistä puhelinyhteyttä parhaana keinona yhteydenpitoon ja yksi nuorista suosisi sähköpostia.

H1: Emmä kyl oikee tarvii missää ohjausta. Uusissa hommissa vaa, jos en oo ikinä tehny et pitää näyttää mite se tehhä mut emmä niiku ku mulla on ihan ku on ammattiki takana ja on työkokemustakin jo takana ni mä oon vaan täällä jaksamisen takii ni mä en koe tarvetta sille, että mua kauheesti pitää valmentaa näihi perus työelämän sääntöihin nii sanotusti. Tai elämän sääntöihi muutenkin.

H3: No se o nyt vähä tää arje hallinta o yks semmone, mikä ei oo ehkä iha nii kunnossa ollu.

Työpajatoimintaan kuuluvan yksilöohjauksen kohdalla nuorten mielipiteet jakautuivat. Osa haluaisi ehdottomasti, että luottamukselliset keskustelut ja tapaamiset ohjaajan kanssa tapahtuisivat kohtaamalla kasvokkain verkon välityksellä käytävän keskustelun sijaan. Jotkut nuorista tosin suhtautuivat avoimesti ajatukseen siitä, että luottamuksellisiakin keskusteluja käytäisiin olematta paikan päällä työpajoilla.

H1: En kävis mä en luottas, et nei välttämättä sit lähtis jonnekki, et mielummin kasvotusten.

Verkossa toimivan työpajan ohjaajan tulisi myös olla oman alansa ammattilainen, joka pystyy antamaan oikeaa tietoa asioista selkeästi ja ymmärrettävästi vaikka kommunikointi ei tapahtuisikaan kasvokkain. Ohjaajan tulisi kyetä ohjaamaan oikeissa tilanteissa oikeaan suuntaan.

H2: Selkeet ohjeet ja niinkun avustaminen siinä, että mitä pitää tehdä ja se, että neuvoo siihen, ja tietysti se, että kun se tehtävä annetaan tai mitä siinä nyt ite rupee tekemään ni että heti alussa saa kysyä kaiken, ettei sitte, jos vaikka tekeekii, alottaa jo tekemää ja sitte tulee kysymys ja ei sun tarvii tehdä tota ollenkaan ni.. aijaa..

H3: No kyllähä se nyt asiasta tietäs jos se ois semmone ala ihminen sielä ni tottakaiha se ois hyvä.

H6: Ehdottomasti, et jos on ohjaaja joka ei tiedä mitä höpisee ni sehä o tietysti vähä harhaajohtavaa pajalaiselle, että jos hän hö-

pisee iha mitä sattuu ni riski on siinä, että pajalaiselle tulee väärää informaatiota ja sitten tulee semmone illuusio, että asia on oikein, vaikka todellisuudessa se on aivan hirvittävä ajatus, että jos ohjaaja ajattelee, että haarukka pistetään johoki töpselipaikkaan ni se voi tietysti olla vähä ongelmallista.

Asiantuntemuksen ohella kyky kannustaa ja motivoida nousi nuorten kertomuksissa tärkeäksi ohjaajan ominaisuudeksi. Yksi haastatelluista ajatteli, että verkon kautta työskentelyssä motivointi olisi erityisen tärkeää, sillä kotona olevan nuoren olisi helppo lopettaa yhteydenpito ja jättää työtehtävät tekemättä. Eräs nuori kertoi motivoinnin verkossa olevan yksinkertaisesti kannustavien lauseiden lähettämistä ohjattaville. Oikeanlainen tuki voi myös Aarnion ym. (2002, 49) mukaan lisätä motivaatiota ja itseluottamusta.

H1: Ja sit jos se ohjaaja on kans semmone et se ei yhtään osaa niiku motivoida sua siihen ni kyl o varma et aika moni laittas vaa luurin korvaan ja sanois et painu **** ja jatkais vaan nukkumista. Ni sen pitäs olla sit semmonen et se osais kans niiku oikeesti motivoida et hei et nyt jees!, mennää tekee töitä ja tälleen. Et se ois ees jotekii semmone.

Verkon kautta saatavan ohjauksen tulisi myös olla reaaliaikaista. Nuoret ajattelivat, että olisi hyvä, jos ohjaaja olisi mahdollisimman nopeasti, jopa minuuttien sisällä valmiina vastaamaan kysymyksiin ja auttamaan ongelmatilanteissa. Käytännössä suurin osa nuorista toivoo, että jonkinlainen yhteys ohjaajaan on koko lähes ajan olemassa. Vaikka ohjaaja ei ehtisikään juuri sillä hetkellä puuttumaan ongelmaan tai vastaamaan kysymyksiin, olisi yhteydenottojen tultava edes jollain tavalla nopeasti huomioiduksi.

H3: Emmiä nyt oikee tiää, no se nyt ois ainaki hyvä et tosissaa vois olla ainakii lähes koko aja yhteyessä jos tarvii, että ei sitte tuu semmosta pulmatilannetta että et tiä mite tässä menetellää.

H6: Ohjaajan pitäs olla semmone henkilö, joka antaa mahdollisimman paljon tietoa kun sitä tarvii kaikista eniten. Elikkä tietysti tavallaa ohjaajan rooli siinä o sit tavallaa vähä semmone passiivine et se on sielä se chillaa ja antaa tehtävii, mut sit ku sullo sellane tunne, että nyt tarttis apua jossain ni se ohjaaja olis valmiina sitä varten. Että tota, jos tarvii apua jossain esim yrittäjyydessä tai jossain työtehtävässä ni hän olis valmis siihen sitten vastaamaan mahdollisimman nopeasti.

Nuorten mielestä nopea ja helppo yhteydenpito ohjaajaan olisi tärkeää myös motivaation säilymisen kannalta. Ohjaajan pitäisi myös olla helposti lähestyttävä ja hänen tulisi ymmärtää erilaisissa elämäntilanteissa olevia nuoria. Hyvää vuorovaikutussuhdetta ohjaajaan pidettiin tärkeänä.

H3: No kyllä varmaa siinä vaiheessa jos niiku tarviis taas, jos jotai neuvoo pitäs kysyä n isit jos ei saa yhteyttä ni se o vähä, saattaa tulla vähä jumitilanne.

Ohjaajan tulisi olla myös aidosti kiinnostunut omasta työstään, kuten myös siitä, mitä nuori tekee ja mitä hänelle kuuluu, muuten kiinnostus ja motivaatio tekemiseen voi laskea. Epävirallinen, tasavertainen suhde työpajoilla auttaa nuoria uskomaan itseensä ja mahdollisuuksiin ja parantaa myös motivaatiota ja arjessa aktivoitumista (Wrede-Jäntti 2016, 78).

H5: Nii kyl se niiku just jos sen kuulee että sitä ei niiku kiinnosta yhtää se homma että se vaa tekee sitä ku o pakko tehdä jotakii ni kyl siino sitte iteläkii hyvi äkkiä häviää se into olla siihe yhteyessä , et kyl se pitäs olla semmone, joka niiku iha.. haluaa niiku tehdä sitä työtä.

Verkossa olevalla ohjaajalla pitää olla aikaa ohjattaville ja häneltä täytyy saada kysyä riittävästi asioista. Nuoret pitävät hyvänä ajatuksena sitä, että ohjaaja pitää heihin aktiivisesti yhteyttä ja varmistaa, että työnteko kotona sujuu: nuorista yksikään ei kokisi häiritsevänä sitä, että ohjaaja pyrkisi huolehtimaan esimerkiksi ohjattavien työaikojen noudattamisesta ottamalla heihin yhteyttä, vaan kaikki pikemminkin toivovat tätä.

H1: Siis jos mä oisin semmone ihminen, et mä en heräis ni mä voisin jopa ehtoa sille, että voiko mulle soittaa aina aamusin et jos tuntuu et mä oon vaik unohtanu laittaa herätyksen ni voiko mulle soittaa aamusin että nyt alkaa työt. Ni se vois kyl oikeesti, mut siis vaikee sanoo ku mä en tosiaan ole semmonen nii mutta niiku, se ois kyl, tulis tavallaa siinois aamulla se joku motivoimassa et nyt nyt... alotetaan työnteko!. Vois olla iha hyvä juttu kyl.

H3: No se ois sinäsä hyvä että pysys semmone rytmi ettei menis iha

H2: Joo kyllä se ois iha hyvä, että tietää, tai muistaa ainakii, ja kylä mulla o aina kaikesta puhelimesta hälytykset, että muistaa, ja se ois iha hyvä kyllä kans ja, tai ei niinko haittais. Että kysäsee.

H5: No kyllä, siis niiku et jos on sovittu et tietty kelloaikaa pitäs niiku olla tekemässä ni oha se sit hyvä juttu et varmistaa et on..

Nuoret näkivät palautteen saamisen tärkeänä osana ohjausta ja omaa kehittymistään. Ohjaajalla tulisi olla kyky antaa rakentavaa palautetta. Nuorista useimmat antaisivat myös mielellään palautetta ohjaajalle. Palon (2016, 35) mukaan tehtävistä annettava palaute auttaa valmentautujia tulemaan tietoisiksi kyvyistään.

H3: No kyllähä tuo aika tärkeeltä kuulostaa et jotakii nyt palautetta tulis, tietäs vähä sitä suuntaa et miltä tää nyt vaikuttaa.

H6: Joo ehottomasti. Et ilman rakentavaa palautetta ei niiku tiä sitte, että mistä jatkaa, et jos on niiku vaa semmosta et hyvää työtä, sä kusit kyl kaiken, mut tosi hyvää työtä sä oot aivan mahtava ni ei sit tiä, että miten parantaa omaa hommaansa. Mut sit jos taas jos o sillei et toiha o aiva sysipaska et toi meni iha päi persettä ni sitäkö ei niiku tuu semmost palautetta et mikä siinä meni pielee.

H4: No kyl miä ainakii palautetta haluaisi saaha.

Verkon välityksellä toimivan työpajan ohjaajan ajateltiin voivan toimia myös verkossa tarvittavien viestintätaitojen ja sosiaalisen median käytön opettajana.

H6: Vaikka ollaa verkkotyöpajalla ni tietyst sosiaaliset taidot on tärkeitä.. olisi se sitten sama et onks se voicessa vai tekstipohjassa, mutta tällästä niiku että, miten kommunikoidaan ihmisten kanssa sekä verkossa, että paikan päällä. Sitä olisi hyvä niinkun opettaa kaikille, että oikeestaa niinku verkossaha vois tietysti opettaa sitä, että miten ei verkossa niinkun kommunikoida, että esimerkiks sellasta, että, ettei vahingossa sosiaaliseen mediaan huuda jotain sellaista mitää tulee katumaan sitten todella paljon... et sitä vois niiku ehkä verkkopajassa niiku perehtyy, että miten niiku hallitaan sosiaalista mediaa kunnolla, miten saadaan niiku tavallaa niiku sellane seuraajakunta ja sit sitä että mite sitä ei menetä. Tuo vois olla yks.

Verkossa toimivan työpajan ohjaajan tulisi nuorten mukaan olla helposti lähestyttävä nuoria ymmärtävä ihminen, jolle voi laittaa viestiä matalalla kynnyksellä

melkein asiasta kuin asiasta. Nuoret mainitsivat luonteenpiirteistä esimerkiksi optimismin, rentouden ja avuliaisuuden, kun kysyin heiltä millainen ohjaajan tulisi olla, kun toimitaan verkon välityksellä.

H2: Joo sellane, että ois aika matala kynnys laittaa viestiä melkein mistä tahansa asiasta, että sekin on jossain vaiheessa ollu. Oli sellane että ku oli henkisesti tosi vaikee olla silloin aikasemmin täällä ni sit sitä oli vähä vaikee niiku myöntää, että on vaan heikosti paha olla että sit keksi, vähä selitteli siinä, että on vähä kiipeenä on kuumetta vaikei ollukkaa ni se, että nyt tietysti on se muuttunu, että pystyn sanomaan se, että se, että se ohjaaja ymmärtää sen ja ettei niinkun tuu heti semmosta hyökkäystä ja kyselyä, että pitäs pitäs.

Eräs nuorista kertoi ohjaajan tärkeäksi ominaisuudeksi optimismin, tällä hän tarkoitti esimerkiksi kykyä antaa rakentavaa palautetta, vaikka asiat menisivät huonosti. Jotkut nuorista myös ajattelivat, että olisi hyvä tavata ohjaajaa sekä muita valmentautujia olijoita siten, että he tulisivat jollain tavalla tutuksi jo ennen verkko-ohjauksen aloittamista. Luottamuksellinen suhde ohjaajaan koettiin nuorten keskuudessa itsestään selväksi.

7.5 Nuorten epäilykset verkossa toimivasta työpajasta

Nuoria epäilytti verkon välityksellä toimivassa työpajassa se, millaisia työtehtäviä siellä olisi mahdollista tehdä ja se, miten ohjaaja pystyisi seuraamaan työskentelyä. Myös työtehtäviin tarvittavien välineiden puute voi rajoittaa tekemisen mahdollisuuksia. Haastateltavat pohtivat myös sitä, millä alustalla työpaja toimisi ja että olisiko kaikilla halukkailla nuorilla riittävät valmiudet osallistua. Eräs nuorista arveli, että kotona oleminen saattaisi laiskistaa. Verkossa toimimisella on siis nuorten mielestä omat rajoitteensa ja esimerkiksi huijaminen tehtävien tekemisessä koettiin mahdolliseksi.

H6: ”Mua epäilyttää tietty se, että mainitsin aiemmin, että millasia työtehtäviä siellä sais niiku tehtyä, että kaikkia hommia sinne ei saa yksinkertaisesti hoidettua, että voidaan sanoa, että joo me voidaan tehdä joku puhvettipaja sinne ja sit sanoo tee joku hieno kakku sinne mut mistä me tietää et se tekee sitä kakkua sielä? et ottaaks ne jonkuu hienon kuvan siitä ja näyttää et mä tein tämmösen hienon kakun että.”

H3: No ois periaatteessa sit ku rupee miettimää et tuleeko niitä sit tehtyä tai opiskeltua ku siinä niiku, kotona oot ni ettei sitä laiskistu sitte.

Yksi nuori uskoi, että verkossa toimiva työpaja voi olla hyvä, kunhan tekninen toteutus on tehty kunnolla. Nuoret, jotka ottivat tekniseen toteutukseen kantaa, peräänkuuluttivat sitä, että tekniikan pitää toimia ja kaikilla pitää olla samat ohjelmat ja tarvittavat laitteet käytössään.

H1: No ei oikeestaa, kyl mä niiku uskon toi, et toi jos saa vaa tehtyy sillei et sujuvasti saa tehtyy ohjelman minkä kautta sitte, onko se nyt chatti tai videopuhelu tai mikä ikinä onkaan ni sen ku saa vaa hoidettuu ja tehtyy kunnolla ni toi ois varmasti oikeesti tosi hyvä. Kylhä toi tulee olee nykyaikaa et tullaan paljon tekee kotoa käsin noita töitä.

H2: No eipä oikeestaa, en tiä, ehkä se, että, tai en sillei epäile et ois mikää huono, mutta mikä saattas olla, et jos se on semmosta ryhmätoimintaa ni millä alustalla se ois, oisko sitten tyyliin whatsapp ryhmä kaikilla varmaan jonkin sortin puhelinnumero on.. mut sitte mietin kans et facebookissa joku ryhmä mut kaikki ei välttämättä oo facebookissa, ni missä se keskustelu sitte, että kaikki ois siinä sitte, sais samaa aikaan kaikki sen viestin.

Myös viestinnän yksityisyys, luotettavuus ja tietoturva arvelutti nuoria. Verkon välityksellä tapahtuvan viestinnän tulisi olla hyvin suojattua, sillä kaikki eivät luota internetissä palveluita tarjoavien yritysten toimintaan. Varsinkaan luottamuksellisia asioita kaikki nuoret eivät tahtoisi käsitellä verkossa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

8.1 Tulosten pohdinta

Tässä opinnäytetyössä hankittiin laadullista tutkimusta tekemällä tietoa siitä, millaista ohjausta ja millaista sisältöä nuoret kokevat tarvitsevansa verkossa toimivassa työpajassa. Etsimällä vastauksia tutkimuskysymyksiin oli tarkoitus tuottaa tietoa esiin nuorten näkökulmia ja tarpeita näin hyödyttää Digillä duuniin! -hankkeen toimenpiteenä olevan verkossa toimivan työpajan kehittämistyötä. Miettinen (2015, 11) on todennut, että työpajojen toiminnan kehittämisessä on huomioitava nuorten tarpeita. Eriksson (2016c, 90-91) on myös ko-

rostanut nuorten kokemusten ja tarpeiden merkitystä digitaalisten palveluiden kehittämisessä. (Eriksson, 2016c, 90-91; Miettinen (2015, 11).

Useimmat nuorista kertoivat hallitsevansa hyvin digitaalisten välineiden käytön ja totesivat, että osallistuminen sen puolesta onnistuisi. Nuorten valmiudet verkossa toimimiseen ovat siis pääosin hyvät. Erikssonin (2016c, 90) mukaan lähes kaikki nuoret käyttävät digitaalista mediaa päivittäin ja sosiaalisen median käyttö on lisääntynyt. Huomionarvoista on, että lähes kaikki ei tarkoita kaikkia. Tämänkin tutkimuksen kohdejoukossa oli nuoria, jotka kokevat tarvitsevänsä lisää osaamista digitaalisissa ympäristöissä toimimiseen.

Digitaalisten laitteiden käyttötottumukset vaihtelevat eikä kaikilla nuorilla ole samoja laitteita käytössään. He myös suosivat eri laitteita verkossa toimivan työpajan yhteydenpidossa: osa käyttäisi mielellään sosiaalista mediaa ja eri viestipalveluita, jotkut taas suosivat perinteisempiä yhteydenpitotapoja ja haluaisivat hoitaa kommunikoinnin puhelimitse tai sähköpostilla. Verkossa toimivan työpajan kehittämisessä on otettava tämä huomioon varautumalla tarjoamaan ohjausta nuorten teknisen osaamisen lisäämiseksi sekä valmistautumalla mahdollisimman monen erilaisen yhteydenpitotavan käyttöön ohjaustyössä. Vaikka haastatelluista suurin osa käyttää internetiä paljon ja hallitsee välineet, on haastateltujen joukossa myös niitä, jotka käyttävät sitä vähemmän. Tilanne on osin sama kaikkien suomalaisten nuorten keskuudessa, sillä tilastojen mukaan pieni osa heistä ei käytä internetiä päivittäin. (vrt. Suomen virallinen tilasto 2017).

Verkossa toimiva työpaja nähtiin toimivana ajatuksena syrjäseutujen nuorten näkökulmasta. Tuuva-Hongiston (2016, 93) mukaan muuttaminen on monille syrjäseutunuorille välttämätöntä. Nuoret kuitenkin asuisivat mielellään kotiseudullaan, mikäli se olisi mahdollista (Tuuva-Hongisto 2016, 97). Haastattemieni nuorten mukaan verkossa olisi selvästi tyhjää parempi vaihtoehto nuorelle, jolla ei esimerkiksi pitkien välimatkojen vuoksi ole mahdollisuutta osallistua työpajatoimintaan paikan päällä. On hyvin mahdollista, että verkossa toimiva työpaja toimisi syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä syrjäseutujen nuorille, joilla on Tuuva-Hongiston (2016, 30) mukaan vain vähän palveluita saatavillaan.

Syrjäytyminen nähdään hyvinvoinnin vastakohtana (Komonen 2013, 18). It-sensä toteuttamisen tarpeet taas muodostavat merkittävän osan ihmisen hyvinvoinnista ja yksilöllä on tarve saada kunnioitusta ja arvoa, kuten myös mahdollisuuksia toteuttaa itseään (Allardt 1976, 46–49). Se, että nuoret näkevät monen eri kiinnostuksen kohteen toteuttamisen olevan mahdollista verkossa on osoitus palvelun potentiaalista syrjäytymisen ehkäisyssä. Ikävä kyllä verkossa toimimiselle on vielä nykypäivänäkin teknisiä rajoituksia, sillä kaikkien haastateltavien kotona ei internet-yhteys toimi täysin luotettavasti.

Verkossa toimiva työpaja nähtiin joistakin epäilyksen aiheista huolimatta suurelta osin myönteisessä valossa nuorten keskuudessa. Vaikka Ylönen (2014, 14) ei näe verkon tuovan ohjaukseen mitään sellaista, mitä ei pystytä toteuttamaan kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksessa, ilmeni haastatteluaineistosta, että jotkut nuoret ajattelevat verkossa tapahtuvan kommunikoinnin kynnyksen olevan matalampi ja kommunikoinnin olevan mahdollisesti helpompaa kuin esimerkiksi kasvokkain ryhmässä toimittaessa. (vrt. Suler 2004).

Haastatteluaineistossa moneen kertaan nuorten esiin nostama joustavuus käsittää niin sisältöä kuin ohjaustakin koskevia tarpeita. Verkossa toimivan työpajan sisällön joustavuus tarkoittaa monipuolisen tehtäväkirjon lisäksi mahdollisuutta osallistua toimintaan verkossa silloin, kun elämäntilanne tai henkilökohtaiset syyt tekevät siitä työpajoille paikanpäälle lähtemistä paremman ratkaisun. Verkossa toimiminen nähtiin vaihtoehtona, joka mahdollistaisi työpajatoiminnassa mukana pysymisen erilaisissa tilanteissa.

Joustavuutta on myös se, että työn tekemisen aikataulut, vuorokausirytmii ja välineet, joiden kautta ohjausta saadaan voivat vaihdella yksilöllisten tarpeiden ja tilanteiden mukaisesti. Kuitenkin siten, että ohjausta on riittävästi saatavilla ja yhteydenpito ohjaajaan onnistuu mahdollisimman pienellä viiveellä. Joustavuus tarkoittaa työpajaympäristössä sitä, että valmentautujan yksilölliset tarpeet huomioidaan sekä mahdollisuutta rakentaa erilaisia työ-, toiminta-, tai oppimiskokonaisuuksia (Hämäläinen & Palo 2014, 24). Nuorten tarpeet koskien verkossa toimivan työpajan sisältöä ja ohjausta tukevat ajatusta, että joustavuuden periaatteista tulee pitää mahdollisimman tiukasti kiinni myös verkossa toimivassa työpajassa.

Verkossa toimiva työpaja ei kuitenkaan voi täysin perustua digitaalisuuteen. Osa nuorista haluaisi, että henkilökohtaiset ja kaikkein luottamuksellisimmat keskustelut tapahtuisivat muualla kuin verkossa. Toimintaan on siis kuuluttava myös mahdollisuus tavata ammattilaisia kasvokkain. Kasvokkaisia tapaamisia puoltaa myös Immosen ja Kuhasen (2016) näkemys, jonka mukaan ongelmien havaitseminen voi olla vaikeaa verkossa toimittaessa.

Nuorten tarpeet koskien verkossa toimivan työpajan sisältöä olivat hyvin yksilöllisiä. Jokaisella nuorella oli erilaisia kiinnostuksen kohteita ja ajatuksia siitä, mitä he voisivat tehdä, mikäli osallistuisivat toimintaan verkon kautta. He myös kokivat mitä erilaisimpien työtehtävien tekemisen ja asioiden opetteluun olevan mahdollista myös kotoa käsin. Tämän tiedon perusteella voidaan todeta, että mitään tietynlaista sabluunaa tai mallia verkossa toimivan työpajan sisällöstä ei voi laatia, vaan suunnittelussa tulee korostaa myös valmentautujalähtöisyyttä, mikä työpajatoiminnassa tarkoittaa nuorille annettavaa roolia toiminnan sisällön ja tavoitteiden suunnittelussa. (vrt. Bamming 2017, 33.)

Verkossa tarjottava tehtäväärsenaali on suunniteltava siten, että kaikkeen siellä tarjottavaan sisältöön on mahdollista saada asiasta perillä oleva ohjaaja, joka voi pitää yhteyttä valmentautujaan. Ammattitaidon katsottiin olevan ohjaajalle tarpeellinen ominaisuus. Verkossa toimiva työpaja ei voi olla yhden verkko-ohjaajan varaan rakennettu vaan toiminnassa tulee pyrkiä siihen mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään laajasti palvelua tarjoavien nuorten työpajojen ohjausresursseja. On huolehdittava myös, että henkilökunnalla on tähän riittävä osaaminen. Verkossa tapahtuva ryhmässä toimiminen antaa myös hyvän tilaisuuden tehdä vertaisohjaajuus mahdolliseksi. Aihe nousi esiin tutkimusaineistossa ja se on tärkeää sisällyttää myös verkossa toimivan työpajan toimintaperiaatteisiin.

Haastatellut nuoret olivat yhtä lukuun ottamatta sitä mieltä, että myös verkossa toimivassa työpajassa olisi tarpeellista olla ryhmässä tapahtuvaa toimintaa ja sosiaalista kanssakäymistä muiden valmentautujien kanssa. Tähän tietoon nojaten voidaan todeta, että verkossa toimivasta työpajasta ei tule muodostaa muusta työpajatoiminnasta irrallaan olevaa konstruktiota, vaan verkossa toimivia nuoria on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä liittämään mukaan työpaja-

jojen yhteisöön ja toimintaan. Verkossa toimimisen on tarjottava puitteita sosiaaliselle kanssakäymiselle.

Digillä duuniin! –hankkeen työllisyyspalveluiden kehittämiseen tähtäävissä toimenpiteissä on yhtenä osa-alueena pelillisuus ja erilaisten työllisyyttä tukevien pelien kehittämien ja kokeileminen (Digillä duuniin! -hanke 2018). Nuoret pitivät pelaamista hauskana tapana oppia ja hyvänä vaihteluna. Myös pelien sisällyttämistä verkossa toimivaan työpajaan kannattaa siis ainakin kokeilla.

Ohjauksen tärkeitä lähtökohtia, ajan, huomion ja kunnioituksen antamista (Onnismaa 2017, 40–41) ei pidä unohtaa, kun pohditaan verkko-ohjauksen käytännön toteuttamista työpajoilla. Nuorille on tärkeää, että yhteydenotot huomioidaan mahdollisimman nopeasti. Ohjaajaan tulee myös ymmärtää nuorten yksilöllisiä tilanteita ja osoittaa aitoa kiinnostusta nuorten asioita kohtaan. Verkossa positiivisen ohjaussuhteen synnyttäminen on mahdollista ainakin Suunta-palvelusta saatujen kokemusten perusteella (Peltola 2015, 59) nuorille on annettava aikaa kysyä ja heille on myös kyettävä antamaan rakentavaa palautetta, sen saaminen koettiin tärkeäksi. Kyky motivoida ja kannustaa nousivat useaan kertaan tärkeiksi ohjaajan ominaisuuksiksi haastatteluisissa. On myös tärkeää, että verkossa ohjausta antavat ovat tietoisia niistä erityispiirteistä ja eroista, joita verkossa ohjaamiseen liittyy verrattuna kasvokkaiseen ohjaustilanteeseen. Esimerkiksi selkeyden tarve korostuu Aarnion ym. (2002, 49–50) mukaan verkossa toimittaessa. Tutkimuksen nuoretkin pitivät verkossa tapahtuvassa ohjauksessa selkeyttä tärkeänä.

Työpajoilla paikan päällä tapahtuvassa työpajatoiminnassa nuoret ja ammattilaiset tutustuvat toisiinsa ja suhteesta voi tulla turvallinen ja tasavertainen. Tasavertainen ohjaussuhde vahvistaa nuorten mahdollisuuksia selvittää arjesta ja lisää uskoa omiin mahdollisuuksiin (Wrede-Jäntti 2017, 78.) Vaikka osa nuorista ei odota verkossa olevan ohjauksen olevan juuri muuta kuin työtehtävissä opastamista, halusivat, jotkut ohjaajan olevan helposti lähestyttävä, rento ja nuorten asioista kiinnostunut. Matikaisen (2003, 65) mukaan verkossa tapahtuva kommunikointi ei kuitenkaan välttämättä ole tasavertaista, dialogista ja vuorovaikutteista. Tämän tutkimuksen nuoret kuitenkin odottavat hyvää vuorovaikutussuhdetta ohjaajaan myös verkossa toimittaessa. Dialogisuus ja hyvä vuorovaikutus kuuluvat Hämäläisen & Palon (2014, 47) mukaan myös työ-

pajapajatoimintaan ja dialoginen prosessi perustuu kuuntelemiseen ja jakamiseen (Hämäläinen & Palo 2014, 47). Näitä asioita ei voi sivuuttaa, kun pohditaan ohjauksen toteuttamista verkossa toimivassa työpajassa.

Ohjaajan on myös pystyttävä ohjaamaan nuorta erilaisissa tilanteissa oikeaan suuntaan. Nuorten epäilykset siitä, että verkossa tekeminen voi laiskistaa, on tasavertaisuuden ohella otettava ohjauksessa huomioon. Kaikki nuoret toivoivat aktiivista, lähes reaaliaikaista ohjausta tai ainakin sitä, että ohjaaja on valmiina antamaan tietoa silloin kun sitä tarvitaan.

Nuoret epäilivät sitä, voidaanko kaikkea tekemistä valvoa riittävästi verkon kautta. Esimerkiksi pinnaaminen ja huijaaminen nähtiin helpommaksi verkossa kuin paikan päällä työpajoilla ollessa. Huolenaiheena oli myös se, olisiko kaikilla nuorilla taitojen ja laitteiden puolesta riittävät edellytykset verkossa toimimiseen. Tutkimuksen nuoret epäilivät myös tekniseen luotettavuuteen ja tietoturvaan liittyviä seikkoja. Näihin onkin kiinnitettävä erityistä huomiota. Osallistujien on voitava luottaa toimintaympäristön tietoturvaan ja tietosuojaan. Sekä ohjaajien että nuorten on oltava tietoisia verkossa toimimisen riskeistä. Verkossa toimivasta työpajasta on rakennettava kokonaisuus, jossa tietoturvan luotettavuus on riittävällä tasolla suhteessa siihen, millaisia asioita verkossa tehdään.

Tiivistetysti voidaan todeta, että verkossa toimiva työpaja on nuorten näkökulmasta riittävästi tehtävää ja ammattitaitoista, aktiivista ohjausta tarjoava kokonaisuus, joka huomioi sosiaalisen vahvistamisen eri ulottuvuuksia unohtamatta yksilöllisiä tarpeita. Se on erityisesti keino pysyä mukana toiminnassa, mikäli elämäntilanne tai asuinpaikka ei mahdollista paikan päälle työpajalle menemistä. Nuoret kokevat siis tarvitsevansa yksilöllistä ja monipuolista sisältöä sekä ammattitaitoista, aktiivista, huomioivaa ja selkeää ohjausta. Hämäläisen ja Palon (2014, 24) mukaan työpajapedagogiikka on ”joustavissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa, yksilön edellytysten mukaista, tekemällä oppimista korostavaa yhteisöllistä ja suunnitelmallista valmennusta”. Verkossa toimiva työpaja tuo nuorten ajatuksissa työpajatoimintaan uudenlaisen joustavan oppimisympäristön omine erityispiirteineen, etuineen ja rajoituksineen.

Tutkimuksella saatiin uutta tietoa, sillä vastaavaa tutkimusta verkossa toimivasta työpajasta ei ole tehty. Tätä opinnäyteyötä varten tekemäni tutkimuksen tuottamia tietoja ja niistä johdettuja, nuorten tarpeisiin perustuvia kehittämisajatuksia voidaan käyttää Digillä duuniin! -hankkeessa kehitettävän verkossa toimivan työpajan ja muissa nuorille tarkoitettujen verkossa toimivien palveluiden kehittämistyössä tai pohjana tuleville tutkimuksille aiheesta. Tutkimus toi nuorten näkökulmia kuuluviin ja antoi suuntaviivoja uudenlaisen työpajoilla kokeiltavan toimintamallin ja uuden digitaalisen nuorisotyön muodon kehittämiseen.

8.2 Tutkimuksen laatu ja luotettavuus

Hirsjärven ja Hurmeen (2014, 183) mukaan tutkimuksen laatua on tarkasteltava tutkimuksen eri vaiheissa. Jo haastatteluja tehtäessä on kiinnitettävä huomiota niiden laatuun. Tässä tutkimuksessa haastattelujen laatu ja niiden tallennusten onnistuminen varmistettiin käyttämällä jokaisessa haastattelussa kahta laitetta tallennukseen. Laitteiden toimivuutta kokeiltiin etukäteen ja varmistettiin, että hiljainenkin puhe tulee tallennetuksi riittävän selkeästi litterointia varten. Haastattelut pyrittiin myös litteroimaan mahdollisimman pian haastattelutilanteiden jälkeen. (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2014, 184-185.)

Itse tutkimuksen luotettavuus näkyy erilaisilla tavoilla laadullisen tutkimuksen eri vaiheissa. Tutkimuksen kohdeilmiöön perehtyminen, eli esiymmärryksen osoittaminen on luotettavuuden kannalta tärkeää. (Altio & Puusa 2011, 159.) Tässä tutkimuksessa kohdeilmiöihin perehtymistä on osoitettu esimerkiksi kirjallisuuskatsauksessa (luvut 1–5). Aineistonhankinnassa luotettavuutta voidaan lisätä keräämällä useita aineistoja ja vertaamalla niitä toisiinsa (Altio & Puusa 2011, 159). Tämä ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa ollut mahdollista, sillä aineistoa on kerätty ainoastaan teemahaastatteluilla.

Osoittaakseni tutkimuksen luotettavuutta, olen kuvannut tutkimuksen toteutus-tapaa ja sitä, miten ja millä perustein tutkimuksen aineisto on kerätty. Hirsjärven ym. (2007, 227) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa kuvaamalla tarkasti tutkimuksen toteuttamista. Haastatteluiden olo-

suhteet, niihin käytetty aika ja haastattelupaikat tulee kertoa, kuten myös se, millä periaatteilla aineiston analyysiä on tehty.

Validiteetti tarkoittaa tutkimustulosten yleistettävyyttä: Sen avulla voidaan arvioida, onko tutkittu oikeaa ilmiötä, sitä mitä on ollut tarkoitus ja onko tutkimus tapahtunut ”harhattomasti ja tarkasti” (Altio & Puusa 2011, 154). Validiutta on sisäistä ja ulkoista. Yleistettävyyys erilaisiin tilanteisiin ja tapauksiin on ulkoista validiutta ja se, että tutkimuksessa tehdyt johtopäätökset ovat oikeita, on sisäistä validiutta. (Altio & Puusa 2011, 155.) Laadullisessa tutkimuksessa validiteettia voidaan parantaa liittämällä tulkintoja aineistoon ja tuomalla aineistoa tekstiksi purettuna lukijan saataville ja läpinäkyväksi. Tämä antaa myös lukijalle mahdollisuuden tulkintaan ja analysointiin. (Nikander 2010, 433.) Validiuden parantamiseksi olen liittänyt tutkimuksen tuloslukuun lainauksia haastattelunauhoista litteroiduista teksteistä. Suorien haastatteluotteiden käyttäminen auttaa kertomaan lukijalle, millä perusteella tulkintoja on tehty ja millä perusteella päätelmiä on tehty (Hirsjärvi ym. 2007, 228).

Vaikka laadullinen tutkimus oli tähän tutkimukseen oikea menetelmä jo sillä perusteella, että verkossa toimivaa työpajaa ei oltu aiemmin tutkittu, on sillä myös rajoituksensa. Puusan (2011a, 73) mukaan laadullinen tutkimus on toisten tekemien tulkintojen tulkitsemista, eikä sillä voida autenttisesti kuvata asioita. Haastateltavat myös tulkitsevat asioita henkilökohtaisten kokemustensa ja käsitystensä kautta (Puusa 2011a, 79). Onkin syytä olettaa, että työpaja-toiminnassa mukana olleiden nuorten kertomuksissa heijastuivat jossain määrin heidän kokemuksensa työpajoilla saadusta valmennuksesta. Onkin syytä pohtia, olisivatko tulokset olleet erilaisia, jos haastateltavat olisi valittu esimerkiksi Etelä-Savon pienimpien paikkakuntien ja kaukaisimpien syrjäseutujen nuorten joukosta joilla on erilaista kokemusta palveluista.

Joka tapauksessa haastatellut nuoret edustivat Digillä duuniin! -hankkeen kohderyhmää ja laadullisella tutkimusotteella oli haastatteluja aineistonkeruumenetelmänä käyttäen mahdollista saada nuorilta näkökulmia niihin aiheisiin, joita olin ennalta määritellyt. Sama olisi saattanut onnistua yhtä hyvin myös määrällistä tutkimusta tekemällä. Haastattelutilanteissa nuoret kuitenkin nostivat esille myös kokonaan uusia näkökulmia ja asioita, joiden havaitseminen ei muilla tutkimusmenetelmillä olisi välttämättä onnistunut. Haastatteluiden aika-

na pystyin tarttumaan näihin nuorten tärkeiksi kokemiin asioihin ja kysymään aiheesta lisää. Tärkeintä oli, että tutkimusmenetelmä toimi tässä opinnäytetyössä tarkoituksenmukaisesti: sen avulla saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin.

8.3 Opinnäytetyö prosessina

Kiinnostuin verkossa toimivasta työpajasta tutustuessani syksyllä 2017 Digillä duuniin! -hankkeen toimenpiteisiin. Opinnäytetyön aiheen valinta kävi helposti, sillä hankkeen taholta ehdotettiin nuorten tarpeiden selvittämistä palveluiden kehittämisen tueksi. Opinnäytetyön tekeminen tuntui ajoittain vaativalta tehtävältä, sillä valmista ohjenuoraa tai olemassa olevia tutkimuksia ei verkossa toimivasta työpajasta tai edes sitä vastaavasta palvelusta ollut olemassa. Lähestyin aihetta tutustumalla syrjäseutunuorista, työpatoiminnasta sekä verkko-ohjauksia käsitteleviin julkaisuihin. Myös haastateltavien etsiminen oli vaikeaa ja aikaa vievää, mutta onnistui kuitenkin lopulta työllisyyspalveluiden ja Digillä duuniin! -hankkeen kontaktien kautta.

Haastatteluiden tekeminen ja niiden yhteydessä tapahtuva nuorten kohtaaminen oli opinnäytetyöprosessin mielenkiintoisin vaihe. Teemahaastattelurunkoni oli kuitenkin ehkä turhankin strukturoitu. Alun perin sen oli tarkoitus varmistaa, että kaikki aiheet tulivat käsiteltyä, mutta jälkeinpäin voi todeta sen ehkä muodostaneet joistakin haastattelutilanteista liian kaavamaisia ja kysymysjärjestyksen ohjaamia. Ei kuitenkaan niin voimakkaasti, etteikö haastatteluita voisi kutsua teemahaastatteluiksi. Haastattelurunkoon laaditut aiheet ja haastatelluille tarkoitetut kysymykset tuntuivat välillä kömpelöille ja välillä haastatteluissa piti siirtyä keskustelemaan vapaammin aiheista kysymysrunгон rajoitteet unohtaen. Jälkeinpäin ajateltuna haastatteluiden tekemistä olisi ehkä vielä pitänyt jatkaa siten, että esille nousseita teemahaastattelurungon ulkopuolisia, tutkimuksen kannalta olennaisia seikkoja olisi käsitelty perusteellisesti. Toinen haastattelukierros olisi siis ehkä ollut paikallaan.

Saavutin kuitenkin mielestäni suurin piirtein sen mitä opinnäytetyöprosessilta odotinkin ja uskon, että tämä opinnäytetyö tuloksineen on hyödyksi toimek-

siantajalle, nuorisoalan kehittämistyölle sekä tulevaisuudessa digitaalisia palveluita käyttäville nuorille. Tutkimuksen tekeminen oli myös hyvin opettavainen prosessi, ja huomasiin useasti jälkeempään pohtivani tekemiäni ratkaisuja. Jos nyt aloittaisin alusta, tekisin paljon asioita toisin. Joka tapauksessa on ollut kiehtovaa työskennellä täysin uudenlaisen toimintamallin kehittämistyön tukemiseksi.

8.4 Jatkotutkimusehdotukset

Verkossa toimivan työpajan kokeilua ja palvelun kehittämistyötä jatketaan toukokuuhun 2020 saakka jatkuvan Digillä duuniin! -hankkeen puitteissa. Tässä opinnäytetyössä tehdyn laadullisen tutkimuksen lisäksi verkossa toimivan työpajan tai muidenkin nuorille kehitettävien digitaalisten palveluiden tueksi määrällisen tutkimuksen tekeminen esimerkiksi eteläsavolaisten nuorten tarpeista verkossa toimivan työpajan osalta voisi olla hyödyllistä tulevaisuudessa.

Nuorten kokemuksia työpajatoiminnasta ja sen erilaisista toimintamalleista, kuten seinättömästä valmennuksesta on jo tutkittu. Luontevaa olisi, että myös verkossa toimivaan työpajaan tai muihin verkossa toimiviin palveluihin tulevaisuudessa osallistuvien nuorten kokemuksia tutkittaisiin. Kokemusten tutkiminen hyödyttäisi palveluiden edelleen kehittämisessä ja uusien palvelumallien kehittämisessä. Työpajoilla nuorten kanssa päivittäin työskentelevien ammattilaisten, työvalmentajien sekä yksilövalmentajien näkemykset ja kokemukset verkossa tarjottavista palveluista ansaitsivat niin ikään tulla tutkituksi.

Tutkimus verkossa toimivan työpajan tai muiden nuorille verkossa tarjottavien palveluiden tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta voisi olla myös hyvä tutkimuksen aihe tulevaisuudessa. Bammingin (2017, 20–21) mukaan työpajatoiminnan vaikuttavuutta arvioidaan tarkastelemalla nuorten sijoittumista esimerkiksi työelämään tai koulutukseen. Koska kyseessä on uusi palvelu ja uudenlainen tapa toteuttaa työpajatoimintaa, olisi hyvä, että sen vaikuttavuutta tutkittaisiin esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta. Komosen (2006, 11–13) mukaan työpajatoiminta ehkäisee syrjäytymistä ja voi vahvistaa nuoren alueelle kiinnittymistä sekä alueen elinvoimaa. Olisi mielenkiintoista

saada tulevaisuudessa tutkimustietoa palvelun vaikutuksesta syrjäseutuihin ja siellä elävien nuorten elämään.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R., & Vilén, M 2003. Nuoren aika. 2.painos. Helsinki: WSOY

Aarnio, H. & Enquist. J. 2002. DIANA-toimintamallin kehittäminen ja soveltaminen. Teoksessa. Aarnio. H., Enquist, J., Helenius. M (toim.). 2002. Verkko-pedagogiikan kehittäminen ammatillisessa koulutuksessa ja työssäoppimisessa. DIANA-toimintamalli.Helsinki: Opetushallitus.

Altio, I. & Puusa, A. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa. Puusa, A., Juuti, P. (toim.) 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. JTO – johtamistaidon opisto, 153–165.

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY

Armila, P. 2017a. Tervetuloa hylkysyrjään. Teoksessa. Armila, P., Halonen, T, & Käyhkö, M. 2017. (toim.) Reunamerkintöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaan asutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 117. PDF-dokumentti. 9–12. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/kuvat/verkkojulkaisut/reunamerkintoja_hylkysyrjasta.pdf [viitattu 28.10.2017].

Armila, P. 2017b. Hylkysyrjäläisten arjen rytmit ja piirit. Teoksessa. Armila, P., Halonen, T, & Käyhkö, M. 2017. (toim.) Reunamerkintöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaan asutulla maaseudulla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 117. PDF-dokumentti, 60–73. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/kuvat/verkkojulkaisut/reunamerkintoja_hylkysyrjasta.pdf [viitattu 28.10.2017].

Bamming, R. 2017. Työpajatoiminta 2016. Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto. Opetus ja kulttuuritoimen vastuualue. Aluehallintoviraston julkaisuja 30/2017. PDF-tiedosto. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/5428/ty_pajatoiminta_2016.pdf [viitattu 22.10.2017].

Digillä duuniin! -hanke. 2018. Hankesuunnitelma. Kaakkois-Suomen ammatti-korkeakoulu. Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia.

Duunitori. 2017. Työmarkkinatori digitalisoi työllisyyspalvelut – Duunitori mukana pilotissa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://duunitori.fi/tyoelama/tyomarkkinatori/> [viitattu 29.10.2017].

Ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. 2016. Suomessa asuvien 13-29-vuotiaiden nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnäolo. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ebrand.fi/somejanuoret2016/> [viitattu 28.20.2017].

Eriksson, S. 2016a. Mitä nuoret ajattelevat palveluista? Itä-Suomen nuorisopuntarissa nuoret ja palvelujärjestelmä. Teoksessa. Eriksson, S. & Ronkainen,

J. (toim.) 2016. Mitä nuoret ajattelevat palveluista? Itä-Suomen nuorisopuntarissa nuoret ja palvelujärjestelmä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia ja raportteja 109, 7–17.

Eriksson, S. 2016b. ”Eipä oo kovin hääppöstä” – syrjäseutujen kurjistuminen. Teoksessa. Eriksson, S. & Ronkainen, J. (toim.) 2016. Mitä nuoret ajattelevat palveluista? Itä-Suomen nuorisopuntarissa nuoret ja palvelujärjestelmä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia ja raportteja 109, 37–56.

Eriksson, S. 2016c. Palvelujärjestelmän rooli ja koettu hyvinvointi. Teoksessa. Eriksson, S. & Ronkainen, J. (toim.) 2016. Mitä nuoret ajattelevat palveluista? Itä-Suomen nuorisopuntarissa nuoret ja palvelujärjestelmä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia ja raportteja 109, 87–93.

Gretschel, A. & Junttila-Vitikka, P. 2014. Kokemuksia nuorten Suunta-ohjauksesta verkossa. ”Yläfemmasulle, kun autoit eteenpäin! Tässähän ihan tuntee itsensä kuin toiseksi ihmiseksi”. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 74. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://media.sitra.fi/2017/02/23223945/Selvityksia76.pdf> [viitattu 31.1.2018].

Hakkarainen, T., Kolehmainen, A. & Peltola, S. 2017. Tietoturva, Tietosuojat ja tekijänoikeudet. Teoksessa. Guttorm, T., Hakkarainen, T., Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. 2017. Verkko-ohjaaja. Opas ohjaukseen sekä tieto- ja neuvontatyöhön verkossa. ePOOKI 38/2017. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisu. PDF-dokumentti, 86–100. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135733/ePooki%2038_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 28.10.2018].

Hartikainen, E. 2017. Keskustelun keskellä syrjä: syrjäseutukeskustelu Suomessa vuodesta 1945. Teoksessa Armila, P., Halonen, T. & Käyhkö, M. (toim.). 2017. Reunamerkitöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaan asutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 117. PDF-dokumentti, 21–40. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/kuvat/verkkojulkaisut/reunamerkit_oja_hylkysyrjasta.pdf [viitattu 28.10.2017].

Hedemäki, O. (toim.) 2013. Seinätön valmennus työpajalla. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tpy_sein_t_nvalmennus.pdf [viitattu 29.10.2017].

Heikkilä, M. & Kainulainen, S. 2000. Maan sisäiset hyvinvointierot. *Yhteiskuntapolitiikka* 65. 6/2000, 489–501. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.stakes.fi/yp/2000/6/006heikkila.pdf> [viitattu 29.10.2017].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino

- Hämäläinen, T. & Palo, S. 2014. Työpajapedagogiikka. Valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajalla. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys.
- Immonen, H.-R. & Kuhanen, V. 2016. Opetutorin ohjausosaaminen. Verkko-ohjauksen välineitä etuineen ja haasteineen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://oppimateriaalit.jamk.fi/opetutor/verkko-ohjausosaaminen/>[viitattu 28.10.2018].
- Jauhiainen, R. & Eskola, M. 1994. Ryhmäilmiö. Helsinki: WSOY.
- Jones, G. & Stokes, A. 2009. Online Counselling. A handbook for practitioners. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.
- Kapanen, A. 2010. Uusia avauksia tekemällä oppimiseen. Työpajojen ja ammattiopistojen välisen yhteistyön kehittyminen Etelä- ja Pohjois-Savossa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia ja raportteja 56.
- Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. 2017. Ohjausprosessit ja toimintatavat verkko-ohjauksessa. Teoksessa. Guttorm. T., Hakkarainen, T., Kolehmainen, A., Mäenpää, K., Peltola, S. & Ylönen, H. 2017. Verkko-ohjaaja. ePOOKI 38/2017. Opas ohjaukseen sekä tieto- ja neuvontatyöhön verkossa. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisu. PDF-dokumentti, 16–41. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135733/ePooki%2038_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 28.10.2018].
- Komonen, K. 2006. Työpajatoimintaa kehittämässä. Työpajojen kehittäminen Etelä-Savossa –hankkeen kokemukset. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia 8.
- Komonen, K. 2007. Puhuttu paikka. Nuorten työpajatoiminnan rakentuminen työpajakerronnassa. Mikkelin ammattikorkeakoulu A: Tutkimuksia ja raportteja 21.
- Komonen, K. 2013. Mistä syrjäytymisessä on kysymys? syrjäytyminen käsitteenä ja puheena. Teoksessa. Ronkainen, J. & Punamäki, M. (toim.) Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia ja raportteja 78. PDF-dokumentti, 15–34. Saatavissa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/55484/URNISBN9789515883674.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 22.11.2018].
- Kuure, T. 2010. Nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuuden ulottuvuudet. Nuorisotutkimusseura/nuorisotutkimusverkosto. Blogi. Saatavissa: http://blogs.helsinki.fi/pajaverkko/files/2010/12/Tutkimusraportti_pajat_lopullinen.pdf [viitattu 28.10.2017].

Lauha, H. & Tuominen, S. 2016. Kohti digitaalista nuorisotyötä. Verke. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/wp-content/uploads/2016/10/Kohti-digitaalista-nuorisotyota-1.pdf> [viitattu 28.10.2017].

Lauha, H. & Tuominen, S. (toim.) ”Tulevaisuudessa digi oppoa osaksi arkea” – Digitaalinen nuorisotyö kunnissa 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.verke.org/wp-content/uploads/2017/09/Digitaalinen-nuorisotyö-kunnissa.pdf> [viitattu 29.10.2017].

Leinonen, T. 2009. Havainnoinnin merkitys työpajoilla. Teoksessa. Koskinen, K. & Hautaluoma, M. (toim.) 2009. Valmennuksessa erilainen oppija. Välineitä työ- ja yksilövalmennukseen. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti, 65–131. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/valmennuksessa_erilainen_oppija-opas.pdf [viitattu 20.11.2018].

Lämsä, A.-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://herkules oulu.fi/isbn9789514290213/isbn9789514290213.pdf> [viitattu 29.10.2017].

Matikainen, J. 2003. Ohjaus vuorovaikutuksena. Teoksessa. Matikainen, J. (toim.) 2003. Oppimisen ohjaus verkossa. Oppimateriaaleja 121. Helsinki: Palmenia kustannus, 55–67.

Miettinen, S. 2015. Kehittämisen keihäänkärjet. Ehdotuksia vaikeimmin työllistytävien nuorten palvelujärjestelmän kehittämiseksi. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoisia julkaisuja 55. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97131/URNISBN9789515885159.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 30.10.2017].

Miettinen, S. & Pöyry S.-M. 2015. Vainulla Etelä-Savossa. Vaikeimmin työllistytävät nuoret palvelujärjestelmässä -selvitys. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia ja raportteja 105. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/88421/URNISBN9789515884992.pdf?sequence=3&isAllowed=y> [viitattu 29.10.2017].

Myllyniemi, S. 2014. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja 51.

Myrskylä, P 2012. Hukassa –keitä ovat syrjäytyneet nuoret?. EVA-analyysi 19. PDF-tiedosto. Saatavissa: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf> [viitattu 25.10.2017].

Nenonen, M. 2015. Digitaalisuus hyvinvointia tukemassa. Teoksessa. Haapala, A. (toim.) 2015. Kestävää hyvinvointia kehittämässä. Painoalan vuosijulkaisu 2015. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Vapaamuotoisia julkaisuja D65.

Nikander, P. 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa. Ruusuvoori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 432–445.

Nuorisolaki. 21.12.2016/1285. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Lidp450368016>. [viitattu 28.10.2017]

Nuorteneämä. 2018. Tietoa ja neuvontaa netissä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuorteneama.fi/i/miset-ja-osoitteet> [viitattu 31.1.2018].

Ohjaamot. 2018. Ohjausta verkossa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://ohjaamot.fi/ohjausta-verkossa> [viitattu 31.1.2018].

Ohtonen, J. 2016. Taloudellisia ja koulutuksellisia näkökulmia työpajatoimintaan. Teoksessa. Pietikäinen, R. & Välimaa, A. 2017. (toim.) Mahdollisuuksia rakentamassa. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 20 vuotta työpajakentän vaikuttajana ja kehittäjänä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti, 59–69. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/mahdollisuuksia-rakentamassa_tpy20-verkkojulkaisu_korj.pdf [viitattu 21.11.2018].

Palo, S. 2017. Työpajatoiminta avaa mahdollisuuksia ja tukee jatkoluille. Teoksessa. Pietikäinen, R. & Välimaa, A. 2017. (toim.) Mahdollisuuksia rakentamassa. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 20 vuotta työpajakentän vaikuttajana ja kehittäjänä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti, 31–39. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/mahdollisuuksia-rakentamassa_tpy20-verkkojulkaisu_korj.pdf [viitattu 20.11.2018].

Pasanen, H. 2003. Mitä ohjaus on?. Teoksessa. Matikainen, J. (toim.) 2003. 11–27. Oppimisen ohjaus verkossa. Helsinki: Palmenia kustannus.

Pekkala, T. 2004. (toim.) Työ- ja yksilövalmennuksen perusteet. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Peltola, S. 2015. Ohjausvuorovaikutus suunta-chatissa. ”kuinka voin pelkkien sanojen avulla välittää sitä myötätuntoa, jota oikeasti häntä kohtaan tunnen?”. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Pro-gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150262/urn_nbn_fi_uef-20150262.pdf [viitattu 26.10.2018].

Peltola, M. & Moisio, J. 2017. Ääntä ja äänettömyyttä palvelukentillä. Katsaus lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaan tietoon. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 112. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/aania_ja_aanettomytta_palvelukentilla.pdf [viitattu 29.10.2018].

Pietikäinen, R. 2017. (toim.) Sovari – sosiaalisen vahvistumisen mittari. Työpajatoiminnan valtakunnalliset tulokset 2017. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/sovari_valtakunnallinen_raportti_2017_tyopajat.pdf [viitattu 20.11.2018].

- Pikkarainen, E. 1998. Johdatusta pedagogiikkaan. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://cc oulu.fi/~epikkara/opetus/lokt1.htm> [viitattu. 25.1.2018].
- Puusa, A. 2011a. Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. Teoksessa. Puusa, A., Juuti, P. (toim.) 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. JTO – johtamistaidon opisto, 73-87.
- Puusa, A. 2011b. Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa. Puusa, A., Juuti, P. (toim.) 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. JTO – johtamistaidon opisto, 114-148.
- Puusa, A. & Kuittinen, M. 2011. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikysymyksistä. Teoksessa. Puusa, A., Juuti, P. (toim.) 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. JTO – johtamistaidon opisto, 167-180.
- Ranta, J. & Kuula-Juuni, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa. Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Teoksessa. Hyvärinen, M., Nikander, P & Ruusuvuori, J. 2017. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 413–426.
- Ronkainen, J. 2013. Nuorten syrjäytyminen – kuka puhuu, kenen äänellä ja mistä pitäisi puhua. Teoksessa. Ronkainen, J., Punamäki, M. 2013. (toim.) Nuoret ja syrjäytyminen Itä-Suomessa. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia ja raportteja 78, 1–15. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/55484/URNISBN9789515883674.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 24.10.2018].
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa. Hyvärinen, M., Nikander, P & Ruusuvuori, J. 2017. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 427–444.
- Seppä, H. 2013. Työpaja nuorten kokemana. Etnografinen tapaustutkimus verkostomuotoisesta työapajatoiminnasta. Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityön Pro-gradu -tutkielma. WWW-dokumentti. saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41257/URN_NBN_fi_jyu-201304251501.pdf?sequence=5 [viitattu 20.11.2018].
- Sinisalo-Juha, E., Timonen, P. 2011. Verkkooperustaisen nuorisotyön määrittelyä ja teoriaa. Teoksessa. Merikivi, J., Timonen, P., Tuuttila, L. Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkooperustaiseen nuorisotyöhön. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111, 23–35.
- Suler, J. 2004. The Psychology of Cyberspace. The Online Disinhibition effect. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://truecenterpublishing.com/psycyber/disinhbit.html> [viitattu 29.10.2018].
- Suomen virallinen tilasto. 2017. Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttö 1. Internetin käytön yleisyys, useus ja yleisimmät käyttötarkoitukset . Tilastokeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa:

http://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_kat_001_fi.html [viitattu: 29.10.2018].

Tapaninen, A., Kauppinen, T., Kivinen, K., Kotilainen, H., Kurenniemi, M. & Pajukoski, M., 2002. Ympäristö ja hyvinvointi. Helsinki: Wsoy

Tuuva-hongisto, S., Pöysä, V. & Armila, P. 2016. Syrjäkylien nuoret – unohdetut kuntalaiset. Kunnallisalan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 99.

Tuuva-Hongisto, S. 2018. Kaukana kaikesta: syrjäkylien nuoret. Teoksessa. Komonen, K & Ronkainen, J. (toim.) Punaisen langan virkkausta – Näkökulmia nuorisotyön koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämistyöhön. Xamk kehittää 46. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.159–168.

Ylönen, H. 2014. Kohti monimuotoista opintojen ohjausta. Verkko-ohjauksen käyttökokemukset ja tulevaisuuden tarpeet Oulun ammattikorkeakoulussa vuonna 2014. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Oulun ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.oamk.fi/files/8214/7695/8017/Kohti_monimuotoista_opintojen_ohjausta_Verkko-ohjauksen_kayttokokemukset_ja_tulevaisuuden_tarpeet_Oamkissa_vuonna_2014_1_Hanna_Ylonen-.pdf [viitattu 26.10.2018]

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.

Wrede-Jäntti, M. 2017. Työpaja on pop: nuoret valmentautujat arvostavat saamaansa sosiaalista tukea. Teoksessa. Teoksessa. Pietikäinen, R. & Välimaa, A. 2017. (toim.) Mahdollisuuksia rakentamassa. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 20 vuotta työpajakentän vaikuttajana ja kehittäjänä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti, 73–81. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/mahdollisuuksia-rakentamassa_tpy20-verkkojulkaisu_korj.pdf [viitattu 20.11.2018].

Taustakysymykset

Ikä

Asuinpaikka

Koulutus ja tämänhetkinen elämäntilanne, tulevaisuuden näkymät

Harrastukset

Mitä tiedät työpajatoiminnasta? (tarpeen mukaan kerrotaan haastateltaville toiminnasta sekä verkkotyöpajasta. Periaatteet ja tavoitteet)

Verkon välityksellä toimiva työpaja

Miten asuinpaikkasi/elinympäristösi mielestäsi vaikuttaa mahdollisuuksiisi osallistua työpajatoimintaan tai työllisyyttä edistäviin palveluihin?

Oletko käyttänyt netissä tarjolla olevia palveluita? Millaisia kokemuksia sinulla on niistä?

Millainen suhde sinulla on sosiaaliseen mediaan? (miten paljon käytät ja mihin?)

Millaiset edellytykset sinulla mielestäsi on osallistua työpajatoimintaan verkon välityksellä? (yhteydet, laitteet, taidot/kokemus digilaitteista)

Millaisena koet ajatuksen verkossa toimivaan työpajaan osallistumisesta? koetko, että verkon välityksellä tapahtuva valmennus olisi toimiva ratkaisu kohdallasi?

Verkon välityksellä toimivan työpajan sisältö

Minkä asettaisit tavoitteeksi verkon välityksellä suoritettavalle työpajajaksolle?

Mikä/ Millaisten asioiden opettelu edistäisi parhaiten tulevaisuuden suunnitelmiasi tai tavoitteidesi toteutumista? (esim. asiakkaille tehtävät työt ja niiden opettelu, elämänhallinnan kehittäminen, työelämävalmiudet)

Mitä tehtäviä tai millaisia töitä erityisesti haluaisit tehdä tai kokeilla?

Mitä koet tarvitsevasi tavoitteisiin pääsyn edistämiseksi, mitä taitoja haluaisit kehittää? Mitä tehtäviä tai millaisia töitä erityisesti haluaisit tehdä tai kokeilla?

Voisitko ajatella suorittavasi esimerkiksi opintoja (ammattillisia tai muita) osana verkkotyöpajaa?

Millaista sosiaalista kanssakäymistä ja yhteistä toimintaa toivoisin työpajatoiminnassa olevan (verkossa vai enemmän paikan päällä?) Haluaisitko tehdä asioita yhdessä muiden kanssa verkossa?

Kuinka usein haluaisit olla paikan päällä työpajoilla ja kuinka paljon työskennellä verkon välityksellä?

Mitä muuta toivoisit verkon välityksellä toimivassa työpajassa olevan? Mitä muuta haluaisit siellä tehdä ja millä menetelmillä? (tietoa, tehtäviä, pelejä... ym)

Epäilyttääkö sinua jokin asia verkon välityksellä toimivan työpajan suhteen?

Mitä verkon välityksellä toimivan työpajan kehittämisessä olisi mielestäsi erityisesti otettava huomioon? Muita ajatuksia?

Ohjaaminen verkon välityksellä toimivassa työpajassa

Millaisissa asioissa koet tarvitsevasi valmennusta/ohjausta? (työelämävalmiudet, yrittäjäyys, elämänhallinta?)

Mitä odotat ohjaajalta tai ohjaajilta, joiden kanssa olet yhteydessä verkon välityksellä? Millainen ohjaajan rooli tulisi mielestäsi olla? (kohtaaminen, vuorovaikutus, subjektiivisuus, luottamus)

Millaisissa työelämään liittyvissä asioissa tarvitsisit lisää osaamista?

Millä välineellä ja miten pitäisit mieluiten yhteyttä sinua ohjaavaan henkilöön?

Haluaisitko, että yhteydenpidossa ja ohjauksessa hyödynnettäisiin sosiaalista mediaa?

Miten paljon haluaisit saada kasvokkain tapahtuvaa ohjausta ja miten paljon verkossa? (yksilöohjaus ja työnohjaus)

Kävisitkö mielelläsi luottamuksellisia keskusteluja yksilöohjaajan kanssa verkon välityksellä?

Miten usein ja millaisissa tilanteissa toivoisit ohjaajan olevan tavoitettavissa verkon välityksellä?

Millaisissa tilanteissa toivon ohjaajan ottavan minuun yhteyttä? Miten haluat saada ja antaa palautetta?

Olisitko ohjaajaan yhteydessä mieluiten reaaliaikaisesti (esim. chat), vai esimerkiksi sähköpostin välityksellä? Vai jollain muulla tavalla?

Millaisena kokisit sen, että ohjaus olisi osittain sosiaalisen median kanavilla tapahtuvaa toimintaa, jossa on mukana muita valmennettavia samaan aikaan?

Mitä muuta toivot verkon välityksellä tapahtuvalta ohjaukselta, mitä erityisesti toivoisin sen sisältävän?

